

Slavko Smolej:

Iz Vrat nad Rokava — v ledu in snegu

12. januarja 1936.

Na Jesenicah, sobota; dunajska obeta spremenljivo: v nekaj dneh sneg. — »Gremo?« »Seveda!« Čez mesec že čakamo vremena. Če pa tudi topot ne bo nič? »Gremo vsaj v Vrata.« Torej: z zadnjim vlakom. Ko smo se odločili — najprej dva, potem trije, končno še četrti, tedaj je prvi sneg padel po gorah.

Sobote popoldan smo si določili za spanje. Spanec? Ni ga bilo. Ležal sem, tiščal oči skup. Naraščala je množica nestrpnih misli; risale so se gore, v tem času tako samotne. Vstajali so prividi vrhov, v sneg vkopanih. — Spanec? Nestrpna misel ga ni potrebovala, z njo ne duh, ne tačas duhu podrejeno telo.

Zadnji večerni vlak je naju s Tomažem odpeljal od doma. Druga dva, Pavle in Uroš, sta že čakala v Mojstrani. »Sta spala?« — »Kaj? Kje le?«

Seđaj smo v pritoku naše poti, v Vratih. Meglena plast nad nami je svetla, dobro smo zadeli — brez dunajske. Saj se od časa do časa pokaže svetel krog: mesto, kjer je luna. »Nad meglo je jasnina. Brez dvoma. Imeli bomo jutri solnce,« je izgovorjena misel in želja.

Samota, mir, noč je. Miru, ki se nam je razlil v duše, ni motila gromka, osamela pesem Peričnika. Poudarila ga je, ko je potlačila zadnjo mračnost vsakdanjostne doline. — V tej noči nam je cilj zmaga! Plezalna bo, če nam naravne ovire ne bodo večje od našega prvega orožja — razuma.

Lepo je v Vratih. Polnoč je, ko se ustavimo pod Turkovo planino. Pavle in Uroš spravita smuči, midva s Tomažem jih nisva imela. Drv si naberemo v bližini pastirske koč. Kmalu nam zavre čaj na ognju, ki je kar na snegu zaplapolal. — Dosti trdega snega je nakopal Tomaž, da je bilo dovolj čaja vsem. Potem smo počivali okrog ognja. Dan, daleč je še ...

Pa se je iznenada pobelila okolica; megle so se razpršile. Posijala je luna. Nam nasproti so se nepričakovano pokazali vršaci Šplevte, Kališča. Zazrli smo se v njih, oni v nas. Mrko so zrli, grozeče. Za trenutek samo, samo za trenutek so ostale te pesti v ozračju — zopet jih je zagrnila megla. Ostale pa so te pesti v naših dušah, ki jih je

kradoma zagrnila melanholija. Nehote, z vso silo, vstane v spominu ona pest, ki ji greš nasproti. Spomniš se je. Predočiš si tedaj ovire, ki jih ne vidiš, naključne predvsem, ki ne veš kakšne bi bile, ki ne veš, kako jih bo vsakega razum premagoval. — Utihnili smo, kakor da je vsem tesno pri srcu, kakor da smo vsi istih misli: trdo si se pokazala, priroda, v trd sneg so ovite tvoje pesti; toda mi smo prišli k tebi, čeprav ne poznaš ne dobrega, ne zla, ne sreče, niti nesreče; zato smo prišli, ker poznaš eno: pravičnost. Hoče se nam boja s teboj; boj bo pravičen.

Foto
Slavko
Smolej

Megleno morje v Vratih (Pogled z grebena Rokavov, odspodaj Kališče)

Naprej! — Dve uri smo počivali. S snegom pogasimo ogenj. Zelo je trd. Po njem se nam kmalu le za spoznanje udara. Nad nami pa se še vedno podi megla, vedno svetlejša je. Škoda, da zakriva luno in — pesti, pesti, ki jih hočemo...

Kmalu smo pod Aljaževim Domom, kjer zavijemo v gozd; v smeri Suhega Plazu gremo naravnost navzgor med smreke, grmičje. Svetlo je. Kmalu se nam pokaže široka bela lisa do vrha: Suhi Plaz. Na desni je Kališče, naravnost na vrhu cilj našega vstopa.

Prav visoko pa so bili tedaj rahli severni oblaki, ki so prižigali in ugašali zvezde... Podili so se enakomerno proti Cmiru, čez temni vrh Triglava. Vzdigovala sta se oba nad meglenim morjem, ki smo ga tačas predrli. Oba sta mrko zrla v nas, grozeče, mogočno. Lepa sta bila, kakor jih more pričarati samo noč.

Stojimo. Gledamo. Luna pohiteva bolj in bolj proti Stenarju, tudi oblaki nad njo se še vedno pode enakomerno, prižigajo in ugašajo zvezde. Oni hite svojo pot, kakor hiti luna svojo, hité zvezde svojo. —

Zdrzneš se ob misli: Kaj ne bi vse prav tako hitelo, da nas danes ni tukaj? Da nas sploh ni, da ni človeštva na zemeljskem površju? ... Tesen občutek praznote, ko se zamisliš, da te ni . . ., da ni človeškega morja . . . Dolgo je, preden se zaveš, da si. In ko se zaveš, da si že sredi te mogočne simfonije narave, tedaj se ti razširijo prsa, prisluhneš zvokom te simfonije, monotone, pa gigantske. Začutiš dihanje sile, ki vodi ta silni orkester narave. Zaveš se, da si človek, človeče.

Nikoli ne pozabim doživetja te noči! Človek izpolnjuje svet, narava izpolnjuje človeka!

Počasi, vase zatopljeni, nadaljujemo svojo pot; vedno višje gre. Ne hitimo, ne mudi se nam; ne govorimo, kakor da se vsi bojimo svojih besedi. Preveč je misli, ki se porajajo, razglabljaajo . . .

Svetlo je, mesečina se razliva vsepovsod. Pa se zaustavi korak, da se pogled ponovno zazre nazaj v igro narave, kakor da ona hoče, da jo opazuješ. Strmim s svojimi mislimi še vedno v to igro, ki ji je kulisa Cmir, stena Triglava. — Velik sem sebi tedaj, ker sem živ človek. Tako čutim. Pa se zopet zavem, da sem majhen, tako brezpomemben, nevažen vsemu človeštvu, njemu važen le za nekaj niti, ki me vežejo z njim.

Stopinj je nešteto, v trdi sneg jih udarjamo; v ravni črti gredo. Pred vrhom pa to črto pretrga zdrobljen sneg; pobočje z obeh strani korita plazu se je zrušilo pred dnevi. Vsak gremo po svoje čez kupe tega snega. Torej tega plazu se ni več bati, tačas tudi drugih ne; mraz je in jasno.

Pet je ura zjutraj. Pred vstopom Jugove poletne smeri po južno-vzhodni steni na Rokava smo. Sedaj lune ni videti. Stenar jo je zakril. Veter je, pa se stisnemo v nizko luknjo na desni, da se odpočijemo. Kmalu bo vzpon. Z jabolki si potolažimo žejo. Nismo se dolgo zamudili. Naprej! Takoj se prične vzdigovati stena navpik. Snežena je in oledenela. Pavle ne gre z nami. Ne čuti moči v nogi, ki si jo je pred leti na Triglavu zlomil. Udarci v strjeni sneg po plazu so mu povzročili otekanje. — »Tu pa je skoraj sam led, res ne morem z vami. Brez mene boste morali naprej.« S temi besedami je Pavle ostal odspodaj. »Boš mogel sam nazaj?« — »Bom.« Potem ga Uroš spusti po vrvi v položnejšo strmino.

»Pozdravljen!« — »Srečno!« sta bila pozdrava, in že je Uroš plezal navzgor, kar naravnost navzgor. Takoj je moral izsekavati stopinjo za stopinjo, mesta za roke in noge. Postaja pa vedno bolj izpostavljena. Kakih 40 metrov iz vstopa smo sedaj. Mračno je, vsa svetloba je samo odsev snega bližnje stene. Stojimo. Jasneje se zato slišijo udarci železa ob led, jasneje sunkovito dihanje. »Ne gre naprej, nisem prav siguren,« tako prvega glas naenkrat pretrga pesem cepina. »Poskusim pa jaz,« se oglasi Tomaž. Čez čas je mogel šele zamenjati tovariša; nerodna je bila premestitev. Kmalu zopet zapoje cepin, njegov takt se meša z zvoki ledu, ki se je odlamljal in padal v globino. Zelo navpik je smer; temna gmota pred menoj koplje, koplje, še sunkoviteje diha. Tomaž že kar tu išče prehoda. Izsekava in zopet izsekava. Kakor ukopana varujeva prvega, stiskajoč se ob zledenelo steno; nikamor se ni umakniti ledu, ki neusmiljeno pada najprej v

obraz, potem na roke ob obrazu, nato na teme, končno na roke vrh temena. Pol ure, célo večnost je izsekaval nekaj stopinj. Pa me je pričelo zebsti, še nikoli tako. Konce prstov, enkrat ene, enkrat druge roke sem udarjal ob zledeneli sneg, da sem spravil kri po žilah. Brez usmiljenja, zob za zob!

Tomažu pa je bilo vroče, ko je zabijal klin; »Cink«, zgrešen udarec ga je pognal v dolino. Drugi je ostal v razpoki! Potem mu je padla rokavica. »Pazita,« rezko pretrga ozračje njegov glas; kamen

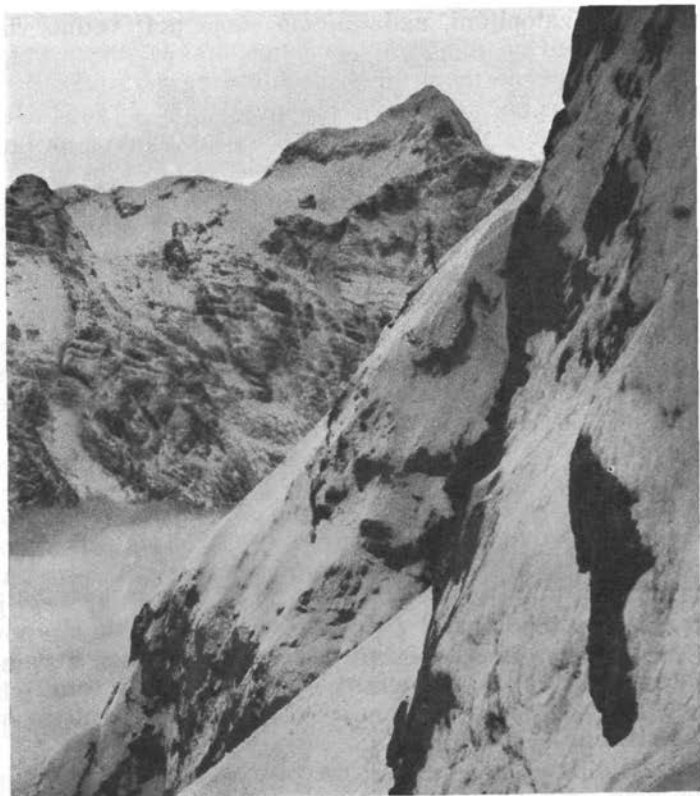

Foto
Slavko
Smolej

Triglav iz južno-ozhodne stene (Jug) Rokava

ko človeška glava je priletel meter od naju. »Vse se maje,« nadaljuje Tomaž. — Tako smo pričeli... — Nerazumno, kaj misliš? So li to opomini? Da, samo opomini so, da poostriš čute, svoj razum. Doslej je bil še preveč top, preveč vsakdanji.

Gora zahteva celega človeka!

Naravnost navzgor ni šlo več; ob pomoči zabitega klina smo se umaknili majajoči se skali, ki je bila večja od človeškega telesa. Prehod je bil povprek, na levo. Popolnoma drug sneg je bil tu; strjen, brez ledu, toda plitev. Zopet smo hiteli v zanosu svojih volj, vedno višje, zopet naravnost navzgor. Za eno dolžino vrvi, za dve, tri...

deseto, še več. Nisem jih štel. Nikjer pa skale, trdne podlage, čeprav so se pokazale iz snega moleče. Vsaki, ki se je pokazala, je veljala misel: »Gori se odpočijemo, potrebni smo že počitka.« Pa se nismo, ker se nismo mogli; vsaka teh skal se je popenjala še bolj strmo navzgor.

Pa nas je tako prehitelo vstajajoče jutro. Že se je popenjalo pod oblaki. Vkopalo nas je v sneg, ob snežno steno. Izza Macesnovca so se bile že vžgale štrene oblakov; jutro se je pričelo razlirati preko po-bočij. Tam so se prvi vrhovi oprali v barvi najlepše krvi, krvi vzhajajočega solnca. Ta je kmalu postala zlata. Visoko nad temnimi oblaki, ki jih je gnal vzhod, pa je pognal šopek nageljnov, rdečih, oranžastih, plavih, zelenih, vseh mavričnih barv. Jutranji pozdrav! — Kje si moreš misliti lepšega! — Čez roglje Rjavine so tudi nas iznenada oprali žarki vzhajajočega solnca, v gorah, ki so — kakor neizmerne plamenice — tačas tako samotne. — Vsi vrhovi so bili kmalu bratje solncu, ko je dolina bila še polna senc, v steni Triglava pa je bila tema...

Klic iz doline, iz vznožja vstopa, nam odtrga poglede. Globoko je že vznožje pod nami. »Pavle je, on kliče!« Ostal je v vznožju. Kako prijeten občutek se vseli v dušo ob zavesti, da imaš skrbčevega tova-riša. Hvaležni smo mu — za njegov klic.

Odgovorimo mu vsi hkratu. — Škoda, da je ostal doli.

Naužiti lepote jutra, še več, zavedajoč se bližine tovariša, ki sprem-lja v mislih našo pot, se poženemo naprej. Kmalu zopet prečimo. To-krat na desno. Tu pa sploh ni skal; sam sneg. Položnejše postaja, sneg pa je vedno mehkejši; od cepina se ne odlamljajo več cele plošče.

Razpoka v snegu! Štiri, pet metrov je dolga. Znak plaz! Plaz? — Zdrzneš se nehote, ko ti podzavestno uide pogled od treh centi-metrov razpoke po snegu globoko v dolino. V prividu vidiš skale, čisto na desni so v vznožju. Premeriš z očmi in v duhu pot, kamor bi bilo vzleteti. — »Previdnost! Vsak svoje stopinje,« se glasi povelje. »Ne pretrgajte stika snega s snegom!« — Po eden gre čez, dva varu-jeta. Sedaj ne hodimo po istih stopinjah; eden gre višje, drugi nižje. Niti vzporedno z razpoko, niti ne delamo prav globokih stopinj. Kaj veš, kakšno je dno, ki ga prekriva sneg! Morda je gladko?

Zopet klic iz doline; trije po vrsti. Pavle zopet kliče! Najbrže gre sedaj v dolino. »Srečno, Pavle,« žele naše misli.

Več je bilo takih mest, kjer je po eden moral hoditi čez. Najpre-vidnejše navpične smeri ni bilo mogoče vedno izbrati. Pa smo hiteli naprej, povprek, navpik, z dolžino za dolžino vrvi... Sedaj je sneg mehak, precej se udara. Vedno bolj hitimo. Čutimo greben — vrh, ki ni več daleč.

Prav je, da smo si izbrali to varianto pristopa na Rokava. V tem času in v tem snegu prehod čez Kališče ni mogoč; police so polne strmega snega, pot pa je povprek. Razumnejša je ta.

Okrog desetih je ura. Na grebenu. Pa še nismo zadovoljni; še na desno se razprostira greben, tam je še višje, še tja moramo. — Prsa

Foto Slavko Smolej

Sestop po grebenu Rokavov (Po Tumi Mali Rokav)

so se razširila vsem v zanosu nepopisljivega ugodja, po več ko peturnem boju iz vstopa v steno smo stali na trdnih, skalnatih tleh, na — grebenu. Konec je napetosti organizma, sedaj ga lahko sprostimo. Potrebni smo počitka; trdo smo se borili. Zaslužili smo zmago.

Ali naj opišem vse lepote razgleda z grebena Rokavov? Saj ga ne znam. Zapišem, kar sem videl. Videl sem gore. Gore? Kristale alabastra, v sneg vkopane! Nič več! Škrlatica, Stenar, Rogljica, Triglav — mogočni kristali so bili iznad meglene morja, ki je šlo tja do Karavank, do Kamniških Alp, še delj. Svet okoli nas pa v sneg ukopan. Kdo more ta začarani svet spraviti v pisano besedo? Megleno morje je izbrisalo človeštvo iz našega območja, izbrisalo je plast, kjer se človek kolje, tepe v vsakdanjosti za vsakdanjost, za svoj hipni obstanek. Prav je, da je narava zakrila našim očem to plast; pokazala se je taka, kakor jo je ustvaril On, deviška. Poiskali smo si ta začarani svet, doživljamo ga. Kaj nismo svoji pri sebi? Smo! In ostanemo.

Ob pogledu na Kanjavec pa se utrne grenka misel. Pohiti zelo, zelo daleč in zopet prav blizu. — Tako čista je narava, misel pa je tako grenka, zgrenjena. Zavpil bi na glas, na ves glas bi zavpil, če bi pomagalo.

Danes, jutri — moj Bog! — tolažbe v srcu ni. Pa enkrat, da, enkrat; kakor gori v neizmerju ne velja nobena laž, ne lokavost, ne surova pest, ker je ves račun z njo neizprosno, pravičen, tako bo

nekoč človeštvo pravično z vsem, z vsakim. Tako vero imam v bodočega človeka. Ta čas pa je še daleč, zelo daleč. Škoda je naše krvi, škoda je vsake krvi. —

»Prehoda ni čez, ne moremo v Kotel,« tako se vrneta s police izpod Spodnjega Vršiča Rokava tovariša. Res, vse je strmo zamedeno, še bolj ko na Kališču. Skale višje so pa trebušaste. — »Kaj, če pozkusimo okrog, z druge strani, čez Vršič Spodnjega Rokava?« se menimo. Pa obstane pogled na ostenju Škrlatice, ki je tik pred nami; vse je gladko, iznad Kotla vse zalito s snegom. Vabijo nas te stene. »Bi li prišli še z dnem?« Beseda, kakor izgovorjena, pohiti še delj, k znane-mu žlebu onstran. »Gotovo je tudi tam vse zalito. Naše moči so že izčrpane, noči nismo prespali, ne zdržali bi več. Potem pa še plaz pod Dolkovo Špico... Bivak? Ne, naprej ne gremo!«

»Nazaj po poti, koder smo prišli!«

»Ne, ne grem, jaz ne grem,« kar brezumno zagrmí v ta pomenek Tomaž; »rajši tu ostanem. Kaj pa, če bi vendar šli okoli?« popravlja čez čas. »Spomnita se razpok, snega, strmine...« — Utihnili smo, vsi smo utihnili. V srca se je vselil dvom, rastel je vedno večji. Zavedli smo se težav, ki nas čakajo. — Pa smo se vsi brez besed, kot v podzavesti, privezali na vrv.

»Kam?« — »Sestop po isti poti!«

Pričeli smo sestopati; Tomaž je šel prvi!

Zavest greha je tedaj grizla dušo, nič nismo govorili več. Zanos naših volj, naša mladost nas je bila zapeljala v naključne ovire, ki jih je stavila narava. Naš razum tega prej ni videl, podlegel je.

Na dnu vsakega pa se je tedaj porodila mladost najhuje, vpila je in tekla... »Živeti!« — Vseh niti, ki vežejo človeka z življenjem, se spomniš tedaj. Ene najbolj. Meni je ta sveta... S skrito molitvijo napolniš tedaj vero vase, poostriš čute in razum do skrajnosti.

Sestop, najprej po grebenu, se je pričel. Dobro je šlo. Nižje se nam že huje udara.

Foto Slaško Smolej

Spodnji Vršič Rokava

▼ Mesto našega najvišjega pristopa

V ta lepi solnčni dan so padala samo rezka povelja, enega, vseh treh, mirna, premišljena. Počasi, z največjo previdnostjo, smo sestopali. Ob mislih na skale, ki so sedaj na levi v vznožju, smo iskali znanih razpok, in — če je kaj novih. Novih ni bilo, stare pa so bile širše. Zato je bilo za vsako dolžino vrvi strogo premišljeno varovanje; cepin kolikor mogoče globoko. Težko je bilo, vedno ob koncu vrvi dobiti pripravnega mesta; pogrešali smo sence, v njej tršega snega. Kako neusmiljeno in nenavadno vroče se je solnce upiralo v sneg! Še bolj ko ono smo se zagrizli mi v svojo pot, v stare in nove stopinje, vedno še za noge in roke. Tako je šlo z dolžino za dolžino vrvi navzdol, ob mislih, ki so bile skrite. Bile so vsakega last.

Čim bolj smo se bližali najtežjemu mestu našega vstopa navzgor, tem bolj mi je vstajala v mislih ona strmina; saj je imela okrog 70° nagiba, v njej pa majajoča se skala. Mislim, da je bilo vsem tako, da je vsakega grizla misel, kakšen sneg je tam. Težak je tak sestop.

»Na desno — na levo — naravnost — tu je boljše varovanje — dobro varuj...« tako so padala povelja. Nič drugega. Solnce pa je bilo tako vroče...

»Sedaj pa lahko odletimo,« so bile prve druge besede. Tomaž jih je izpregovoril, ko je dajal vrv skozi zanko v klinu, ki ga je bil zjutraj zabil.

Dobro nam je šlo po izpostavljeni in največji strmini. Za nami je bila tudi majajoča se skala; pustili smo jo na levi.

Posamezno smo se spuščali ob pomoči zanke v nižino. Uroš je bil zadnji. Še kakih 50 metrov, pa smo bili na koncu Suhega Plazu, na poti v nižino, v dolino...

Tedaj pa je vstala z vso silo zavest priborjenega si življenja. Borili smo se, zelo trdo borili. Pomagala pa nam je narava, ker svojega orožja ni sprožila. Pustila je nas ob lastnem orožju v dolino; dopustila je, da nas ni podrlo naključje.

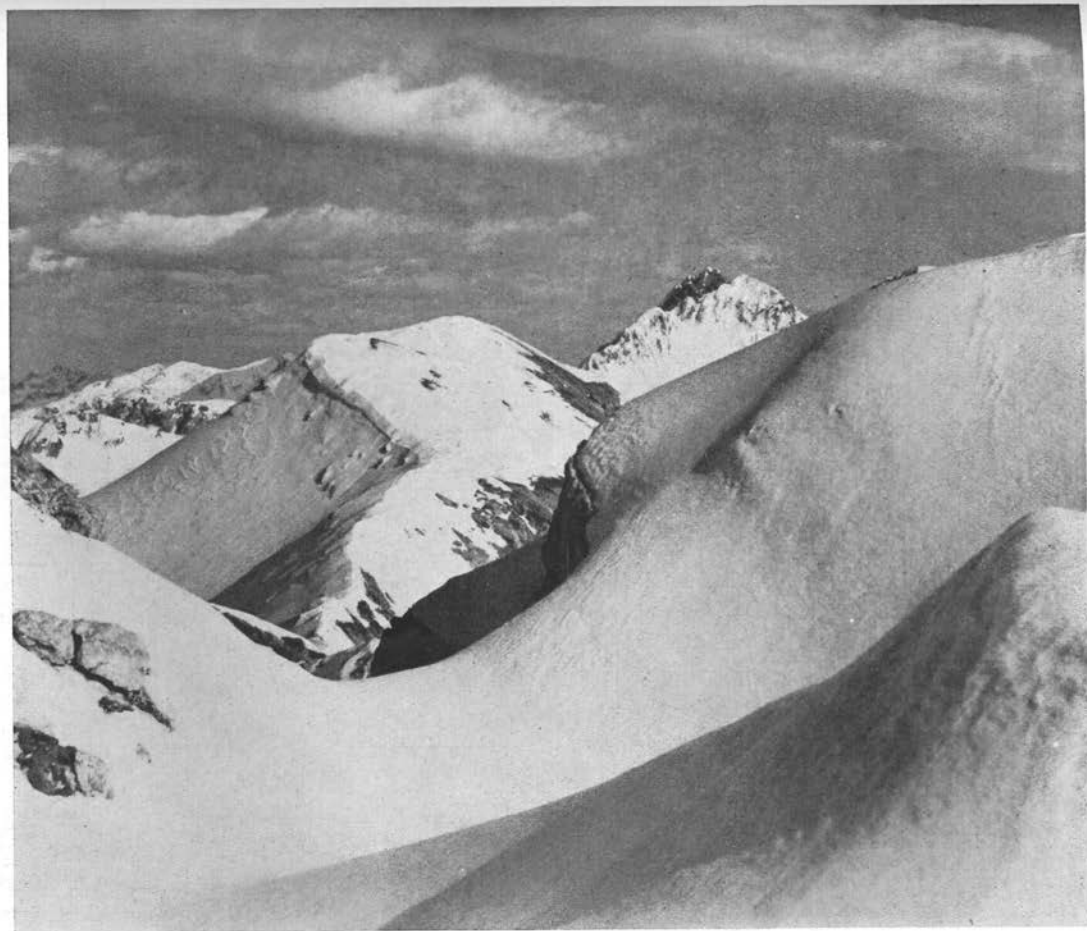
Da pa smo že zopet pod megleno plastjo, smo opazili šele tedaj, ko smo se v smučarskih pozah in tudi drugače spuščali po plazu v dolino. Kmalu smo bili v vznožju, na cesti; sneg je bil trd ko ponoči.

Ob cesti pa so bili naloženi hlodi — neizmerno so nas razveselili. Kako lepi so bili. Zakaj lepši ko včeraj? — V svoji napeti razgibanosti duha, ko smo se zagrizli v svojo pot navzdol, smo pozabili vse, razen naše poti... Hlodi so bili doživetje — življenje. Za nas!

Nižje v dolini pa srečujemo začudene obraze, toliko da ne zmanjujejo z glavami. Uganem njih misli: »Norci, le kaj lazijo ti tu okrog, v času, ko je sneg pa mraz v gorah?« — Res, bili smo mokri, preveč premočeni v njih očeh. Nas to ni motilo, kakor ne njih misli. V vseh nas je plala zavest težko zasluženega ugodja; doživljali smo najprej zmago, potem — življenje. Kaj je več?

V vlaku je bil duh čil, telo izmučeno; veliko smo terjali mi, še več je terjalo naključje od nas — človeka.

Zapomni si to za prihodnjič, za tedaj, ko bo vsakdanjost zopet zahtevala borbe in se bomo mi borili za zmago.

Podrta Gora izpod Mahavščka

Foto dr. Mirko Kajzelj

Spomini in opomini

IV.

Slovensko Planinsko društvo je začelo takoj v drugem letu svojega obstoja izdajati glasilo »Planinski Vestnik«. Urednik mu je bil Mikuš. Krog njegovih sotrudnikov ni bil posebno velik, zato so me radi sprejeli vanj. Ko sem izvršil »imenitno« turo iz Mojstrane v Bovec, sem čutil potrebo, da oznanim to svoje junaštvo »urbi et orbi«. Z velikim trdom sem napisal članek (prepisal sem ga najmanj petkrat) ter ga poslal uredništvu. V strahu sem ga oddal na pošto in v trepetu pričakoval, kaj bo. Prepričan sem bil, da bo romal v koš. Zato sem bil silno prijetno presenečen, ko mi je urednik pisal, da priobči članek takoj v prvi prihodnji številki in me je prosil, naj še kaj pošljem.

Kako težko sem potem pričakoval junijeve številke »Vestnika«! Ko sem jo pa dobil v roke, sem zagledal takoj na prvi strani naslov svojega članka: »Skozi Luknjo in Trento v Bolec. Spisal J. M.«

S polnim imenom se nisem upal podpisati. Bil sem skromen in boječ fant ter sem se bal, da bi me tovariši zaradi članka vlekli. Predsednik S. P. D., prof. Orožen, je pa ravnatelja Kulavica (bil sem takrat v bogoslovju), obsodil, češ da krati svojim podložnikom pisateljske pravice. Omenil je namreč pri neki priliki Aljažu, da pišem v »Vestnik« pod črkami J. M. gotovo samo iz strahu pred vodstvom. Pa ni bilo tako. Kulavic je bil glede tega jako širokogruden gospod in bi ne bil nič imel proti temu, če bi bil vedel, da sem »Vestnikov« sotrudnik.

Ko je v jeseni izšel drugi moj članek »Na Stol«, mi je pisateljski greben zrastel tako, da sem sklenil stopiti v javnost, čeprav le v »ožjo«.

V bogoslovju smo imeli »Cirilsko društvo«, ki so v njem mladi pisatelji in kritiki brusili, prvi peresa, drugi pa jezike. Sestankov sem se tudi jaz pridno udeleževal, pa samo v trpni obliki. Poslušal sem namreč potrpežljivo duševne proizvode — drugih. Kritika je bila navadno tako ostra, da se ji je izpostavil le tisti, ki je »predrzo sam vase zaupal«. Jaz sem se s tem naglavnim grehom pregrešil šele v zadnjem letniku, ko Finžgarja in njegovih tovarišev ni bilo več v bogoslovju. Pa sem se zmotil. Pisatelji so sicer društvo zapustili, ostali so pa kritiki in kritikastri.

Popisal sem svoje potovanje čez Visoke Ture in potopis prebral pri društvenem sestanku. Kritiki so po meni padli tako, kakor pes po klobasi, ki jo vržeš med nje. Trgali so me tako neusmiljeno, da bi se bil najrajši skril pod klop. Najhujši je bil Kržišnik. Ker je na Dunaju štiri leta študiral zemljepis, je mislil, da spadajo potopisi prav v njegovo stroko. Še danes se spominjam besedi, ki je z njimi zlomil palico nad menoj:

»Mlakar namerava najbrže s svojim spisom 'osrečiti' bralce Planinskega Vestnika. Jaz mu pa blagohotno svetujem, naj ga rajši vrže v peč in tako prihrani uredniku delo.«

Topot sem bil pa trmast in se nisem ravnal po Kržišnikovem »blagohotnem« nasvetu. Potopis sem nekoliko popravil in ga poslal v »Vestnik«. Odgovor ni izostal, to pa tak, kakor ga nisem niti v sanjah pričakoval.

Neko popoldne se odpro vrata in v sobo stopi urednik Mikuš »in ipsissima persona«. Čestital mi je k mojemu spisu »Dvakrat čez Ture« ter izrazil upanje, da postanem nekoč gotovo še steber »Planinskega Vestnika«...

Popolno zadoščenje za svoje ponižanje v »Cirilskem društvu« pa sem prejel na svoji novi maši, ko mi je po litanijah izročil Aljaž s primernim nagovorom v imenu »Slovenskega Planinskega društva« lepo darilo, ki še danes visi v moji sobi na častnem mestu. Drago mi je zlasti zato, ker so pod zbirko planinskih slik podpisani prvi odborniki »Slovenskega Planinskega društva«.

Navzlic temu sem pisal še dolgo pod šifro J. M. Šele v desetem letniku »Vestnika« sem se tako opogumil, da sem prišel s pravim imenom na dan.

»Vestnikov« urednik je bil prva leta večkrat v precejšnji stiski za članke. Tako mi je sredi decembra leta 1901 pisal, da ne more list iziti, če mu še kaj ne pošljem. V naglici sem zmašil člančič »Planika — škodljiva rastlina« ter se podpisal s šifro S. C. V isti številki sem namreč pisal o svoji turi na Ortler. Tam se mi je v Payerjevi koči neki turist predstavil kot dr. Pankracij Arrigler, neki drugi pa kot dr. Bonifacij Barrigler. Potem sem se pa še jaz predstavil kot — dr. Servacij Carrigler. In tako sem prišel do šifre dr. S. C.

Polagoma pa se je krog planinskih pisateljev večal, zlasti potem, ko je v oktobru leta 1908 prevzel uredništvo sedanji urednik. Ker mu je »Osrednji odbor« dovolil nekoliko več sredstev, se je »Vestnik« vedno bolj izpopolnjeval. Med vojsko je šel za nekaj let v začasni pokoj, nato je bil reaktiviran. Dandanes pa tako napreduje, da se šteje lahko med najlepše slovenske revije.

Vem, da nekaterim v »Vestniku« ni vse po volji. Toda, pomisliti moramo, da je vsak mesečnik kakor »dinner«:

»Tu imaš, pa jej! Kar ti ni všeč, pa pusti. Nekaj boš že dobil, da ne boš lačen.«

Prav tako najdeš gotovo tudi v vsaki številki »Vestnika« vsaj nekaj, kar ti ugaja...

Ostra kritika v »Cirilskem društvu« pa vendar ni bila brez koristi. Tovariši so me poučili, kako naj pišem, da bodo potopisi zanimivi. V tem oziru sta mi bila jako dobra učitelja tudi Aljaž in Finžgar, prvi z govorno besedo, zadnji pa s pisano. Posebno veliko sem se naučil iz Finžgarjevega potopisa »Črez Triglav«.¹

V svojih člankih sem popisoval večinoma tuje gore. O domačih planinah sem pisal le takrat, kadar sem bil v zadregi za snov. Sicer

¹ »Planinski Vestnik« 1. 1898, str. 120 i. sl.

sem šel pred vojsko vsako leto čez mejo, pa se mi je tuintam kakšna tura ponesrečila. O takih pa nisem rad pisal.

Neki gospod mi je očital, da opisujem samo nemške gore ter me bodril, naj grem na jug, kjer bom našel jako veliko hvaležne tvarine za noge in pero. Pa ga nisem ubogal. Ogledal sem si namreč planine v Bosni, Hercegovini in Srbiji samo iz vlaka in avtobusa. Videl sem jih, pa priznati moram, da me je vedno vleklo in me še vleče na zapad; že od nekdaj sem namreč imel precejšnjo slabost za ledenike, teh pa na judovzhodu ni. Okusi so pač različni. Plezalec se pred vsem vnema za strme stene; čim več jih je in čim bolj so »navpične«, tem bolj ga mikajo. Meni pa se zde sive gore nekoliko enolične in me bolj mikajo širni in razpokani ledeniki.

V Zillertalskih Alpah sta mi Cilenšek in Cerklja zažugala, da me bosta vrgla v kako razpoko, ker nimam nikdar dosti ledu. Peljal sem ju namreč v Lenkjochlütte čez dva ledenika, čeprav sta bila tisti dan, kakor sta se rotila, snega in ledu do grla sita. Kar se tiče Cerklje, je bilo to čisto umevno, ker si je med potjo kar naprej delal iz snega in malinovca sladoleđ.

Po ledenikih sem hodil večinoma z vodnikom. Le tuintam sem nastopil kako ledeniško turo sam. Zato me je pa tudi na Morteratschu nažgal neki turist z norcem, in je imel prav. — Ni pa treba misliti, da nisem vzel vodnika iz ošabnosti; marveč se mi je le denarja zdelo škoda. Za tistih 40 frankov, ki bi jih bil moral dati vodniku, sem lahko dva dni dalj kolovratil po Švici.

Z vodnikom hoditi ima solčne in senčne strani. Najprej je že to prijetno, da ti ni treba nositi nahrbtnika. Seveda velja to le za tirolske vodnike. Švicarski vodniki zahtevajo navadno nosača, če imaš precej natrpan nahrbtnik. Dalje se čutiš na vrvi popolnoma varnega, dasi je tudi ta varnost včasih samo dozdevna.

Ko sem šel na Königsspitze, je bil ves greben od Rame (Königsschulter) do vrha popolnoma leden; vodniki so imeli precej trdega posla s sekanjem stopinj. O kakem zavarovanju ni bilo niti govora. Zato sem vprašal svojega vodnika, če me bo udržal, ako bi zdrsnil.

»Potem pojdeva oba v večnost,« mi je odgovoril.

»Čemu sva se pa navezala na vrv?« ga vprašam začudeno.

»Zato, da se bolj varna čutiva.«

No, jaz sam sem se res varnega čutil; da li se je tudi vodnik, je vprašanje. Jaz bi se na njegovem mestu ne. S popolnoma tujim turistom navezati se takorekoč na življenje in smrt, ni posebno prijetno, in marsikak vodnik je že plačal z življenjem zaupanje v »svojega gospoda«.

Blizu Suldna pod Ortlerjem sem videl »marterl« s temle napisom:

»Der Weg in die Ewigkeit²
ist nicht gar weit.

Um viere ging er fort,

um achte war er schon dort.«

² »Pot v večnost ni prav dolga. Ob štirih je šel proč, ob osmih je bil že tam.«

»Marterl« so postavili vodniku, ki ga je bil njegov »gospod« potegnil za seboj v globino.

Senčna stran vodnikov je pa najprej ta, da so precej dragi, in zato je bila zame, ki sem moral vse leto hraniti za potovanje, vodniška pristojbina precej občutna postavka v proračunu. Zlasti so švicarski in francoski vodniki na glasu, da imajo visoke takse. V Zahodnih Alpah goje vodniki nekako mržnjo do derez in se zanašajo bolj na cepin. Zato morajo veliko stopinj sekati in še precej globoke, a te si dajo pošteno plačati. Tirolci so mi v tem oziru mnogo ljubši.

Ako hodiš z vodnikom, ne smeš biti skromen, da te nima za »umazanca«, in tako se potni stroški včasih jako povečajo. Zermattski vodniki ti turo na Matterhorn tako uredi, da prideš do Schwarzwsee-hotela prav takrat, ko zveni k dinéju. Gospode pošljejo naravnost v obednico, sami pa gredo v vodniško sobo obedovat. In tako sem se jaz prehladil za deset švicarskih frankov in si — pokvaril želodec. Ako bi bil brez vodnika, bi bil obedoval na mehki travi ter imel za prikuho krasen razgled na ledenike in širitisočmeterske orjake. Tako bi bila izostala tudi pokora, ki mi jo je naložilo obilno, mastno kuhano in še bolj mastno plačano kosilo.

V novejšem času je nastala tudi med vodniki kriza. Že pred leti, ko sem bil na Matterhornu, so se mi vodniki pritoževali, da prihaja v Zermatt sicer veliko letoviščarjev in turistov, planincev pa bolj malo. Poleg tega jih je pa vedno več, ki hodijo brez vodnika. —

Tudi pri nas vodniki bolj slabo zaslužijo, pa tako je bilo v naših krajih že od nekdaj. Doba slavnih vodnikov, kakor jih opisuje Kugy, je v Julijskih Alpah minula. Kar je plezalcev, ne potrebujejo vodnika; drugi pa hodijo le po zavarovanih in zaznamenovanih potih. Tako je vodnik v naših gorah bolj nosač in kažipot.

Jaz sem poznal več domačih »firerjev«, kakor so se včasih imenovali vodniki v naših gorah. Poskusil sem pa samo Korobidlja iz Kranjske Gore. Tistega, ki sta ga morala Finžgar in Šolar vleči s Triglava nizdol, niti ne štejem med vodnike.

Leta 1902 me je Kugy po svojih spisih navdušil za Jalovec, Razoro³ in Suhi Plaz. Ker takrat še ni bilo zavarovanih steza na to gorsko trojico, sem najel Korobidlja, da me je vodil. Med potjo mi je pripovedoval s ponosom o svojih plezalnih turah, na katerih je vodil seveda nemške turiste. Pri tem je pa rabil skoraj same tuje termine, kakor »šluhtne, bande, rise, zimse« in druge take izraze. Plezal pa je v svojih težkih okovankah kakor maček.

Na Jalovcu sem našel v knjigi, če se prav spominjam, samo pet imen (poleg vodniških). Prvi Slovenec je bil medicinec Žarnik, jaz pa drugi.

Na »Razori« sva imela veliko s snegom opraviti. Ker nisva ponoči v Vossovi koči (na Vršiču) skoraj nič spala, mi je Korobidelj

³ Korobidelj (Janez Rogar) je rekel, da je »Razora« pravo ime. Nemški planinci so gori spremenili spol in ji dali moško ime »Razor«. To ime se je potem ustalilo tudi pri domačinih. Prav tako je bilo svoje dni bolj v navadi ime Suhi Plaz kakor Škrlatica.

na vrhu zaspal. Sestopila sva čez Dolgi plaz, ki se s Kredarice jako lepo vidi.

S Suhim Plazom pa ni bilo nič. Ko sem na Križkih Podéh vprašal Korobidlja, v kateri jami bova po Kugyjevem zgledu prenočila, mi je rekel: »Gospod, jaz imam že Razore in Jalovca dosti in tudi za vas je najbolje, če greste h gospodu Aljažu prenočit.«

Nato me je gnal naravnost na Dovje.

Precej senčna stran »gorolazenja« z vodnikom je torej tudi ta, da si od njega skoraj popolnoma odvisen. Vse ti hoče predpisati: kdaj boš šel spat, kdaj boš vstal, jedel, počival, sploh se ti obnaša, kakor bi bil tvoj minister za notranje in zunanje zadeve.

Na turi na Weisskugel bi bil jaz rad prenočil v gorski gostilni »Pri lepem razgledu«. Toda vodnik me najprej ni hotel peljati popoldne čez Hochjochferner, češ da je prevroče na ledeniku in sneg premehak ter me je potolažil s tem, da pojdeva pozneje, ko bo najhujša vročina minila. Tako sva ostala v Hochjochhospicu.

Kmalu me pa pride zopet pregovarjat, da bi sploh prenočila v hospicu in šla na Weisskugel čez Hintereisferner; kajti rekel je:

»Gostilna ‚Lepi razgled‘ je navadno prenapolnjena, da najbrž niti prostora ne bova dobila.«

Kaj sem hotel drugega storiti, kakor da sem se vdal njegovi volji? Kakor pa sem pozneje spoznal, je bila gostilna »Die schöne Aussicht« samo zato prenapolnjena, ker so vodniki rabili četrtega pri kvartanju.

Chamonijski vodnik Couttet je mene v družbi s Cilenškom in Jesihom samo zato peljal prav po nepotrebnem dve uri naokrog, da smo nekaj frankov zapravili v paviljonu de Bellevue, ki so ga imeli vodniki v — najemu. Na povratku sem se moral prav spreti z njim, da smo šli naravnost dol na postajo Les Houches ter si tako prihranili več kakor dve uri nepotrebne hoje. Sicer so bili pa chamonijski vodniki, s katerimi sem imel opraviti, sploh taki, da o njih rajši molčim.

Nasprotno pa sem našel med tirolskimi in švicarskimi tako poštene može, da se jim po mojem mnenju vsak lahko brez skrbi zaupa.

(Dalje prih.)

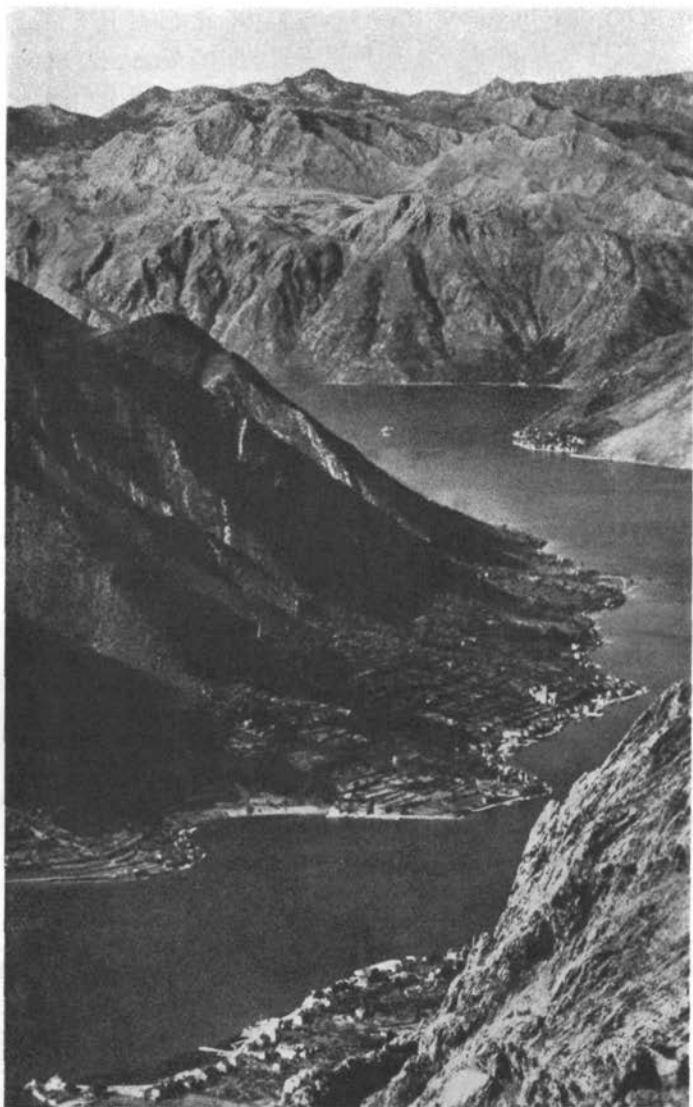
Kap. Gijuro Pany, Sušak:

Planinsko-turistična potovanja po Jadranu

Vzporedno z odkrivanjem in spoznavanjem novih pokrajin planinci redno razvijajo tudi propagando, da bi dotični kraj čim bolj razznanili. Ko so n. pr. pri Triglavu planinska društva delovala najprej zato, da morejo člani brez posebne nevarnosti prehoditi njegovo pogorje, so hkratu s primernimi sredstvi vabili široke kroge na poset teh gorskih krasot z raznimi publikacijami, s slikami in predavanji, končno celo s planinskim filmom »V kraljestvu Zlatoroga«.

V tej točki prihaja planinstvo v stik z onim turizmom, ki tvori sestavni in važni del našega narodnega gospodarstva. Tako usmerjeno planinstvo privablja vedno večje število domačih in tujih turistov in

postaja zelo aktiven član gospodarskih panog. Brez takega sodelovanja planinskih organizacij bi današnji široki promet v planinskih krajih bil nemogoč.

Boka Kotorska, v ozadju Orjen

Vendar pa vsi vemo, da vsak turist išče izpremembe. Tako si tudi planinec, ki je spoznal en kraj, želi ogledati drugo področje. Domači planinci si pomagajo sami; ako pa hočemo inozemce privabiti, jim moramo pokazati vso razlikovitost v krasotah naše domače zemlje.

Vprav Zveza plan. društev Jugoslavije v Ljubljani hoče v polnem obsegu služiti tej nalogi. To se je najbolje videlo v septembru 1935 na kongresu v Dubrovniku, kjer so se postavile odločne smer-nice za naš bodoči turistični zakon in za daljnjo udeležbo planinstva v splošnem turizmu. Pri tej priliki je v okviru tega kongresa bilo tudi sproženo vprašanje planinsko-turističnih potovanj na Jadranu. Naša jadranska obala ima obilno izrednih zani-mivosti, planin, jam, geoloških formacij, čudovito favno in floro, morske vdolbine, prekrasne poglede z višin na obalo itd. Vendar pa se vse to razteza vzdolž dolge obale, ki je mestoma slabo obljudena in zato tudi prometne zveze niso take, da bi vse te krasote bile večstransko pristopne.

Predlagano je, da se preko poletja uvede posebna turistična proga, ki bi omogočila, da izletniki vidijo vse ono, kar se na rednih parniških progah ne more videti.

»Dubrovačka parobrodsko plovdba a. d. Dubrovnik« je spoznala važnost take parobrodne proge z ozirom na splošne koristi za na-predek našega turizma; uvažujoč predloge, stavljene na tem Zvezinem kongresu, to parobrodno društvo v sezoni 1936 s svojim parobrodom »Pelješac« uvaja res tako posebno planinsko-turistično progo. Opravi-lo se bo deset potovanj, vsako v obsegu polnih 10 dni. Da bi se ta potovanja čim bolj razznala, je društvo nastavilo minimalne cene, tako da zares ta turistična proga predstavlja najcenejšo, kar jih je doslej kaka parobrodna družba izvedla. Célo potovanje s preno-čiščem v posebnih spalnicah za dame in gospode, zajutrek, kosilo in večerja, stane za osebo Din 1200.—; razpoložljivih je 48 postelj. Razen tega sprejme društvo za ta potovanja 14 potnikov za ceno po Din 950.— z razliko, da ti spijo v naslanjačih na palubi, kar za poletne mesece ne zahteva posebnega utrujenja, ker so noči na morju tople in prijetne.

»Planinski Vestnik« bo prinesel še točen program teh potovanj, obenem s podrobnim voznim redom; prijave sprejema agencija »Dubrovačke parobrodsko plovdbu u Sušaku«, kjer je odhodna točka za ta potovanja. Vsekako se priporoča, da se intere-senti, ki žele skupno potovati, prijavijo takoj v skupinah, tako da se jim morejo staviti na razpolago potrebna mesta.

Naš veljavni fotografski strokovnjak in priznani planinec g. Lju-devit Griesbach iz Zagreba je pripravil serijo izrednih diapozitivov iz mest, ki bi se obiskala na tem potovanju; on pripravlja vrsto prop-agandnih predavanj tudi v Sloveniji še pred sezono.

(Po hrv. izvirniku priredil I. T.)

Nekaj vtisov in malo morfologije z Rile in Pirina

Z izleta SPD 15.—30. julija 1935.

Otožnost se me je lotevala ono popoldne na Gazeju, ko smo se poslavljali za dolgo, morda za vedno od Rile in Pirina.

Jutro pred zadnjo turo ni bilo ravno vabljivo. Od prejšnjega deževnega dneva so še opletale megle okrog pobočij, hladno je bilo in vode so divje bobnele z bregov v dolino Damjanico. Toda kdo bo ostajal v koči zadnji dan ture? Slovo od planin se jemlje z vrhov in ne iz doline.

In tako smo se odločili — vsaj večinoma — za pot. Skozi Valevico mimo njenih tihih jezer preko Džengala do bregov Papaz-gjola in zopet nazaj na Porto nas je vodila pot in končno na Gazej, za nas tedaj zadnji vrh v Pirinu in v Bolgarskih planinah sploh. Vreme pa se je popolnoma popravilo; megle so splahnele, le častitljivi El Tepe je smatral, da ne pristoja njegovemu veličastju, če bi se razgalil našim očem, in se je še nadalje ogrinjal v megleno kopreno. Tako je tu, na vrhu Gazeja, nastopil za nas eden onih otožno lepih popoldnevov, ko čaka planinca le še pot doli do kože, potem dolina in vsakdanjost.

Popoldansko solnce je toplo gredo: pred nami in okrog nas rajda premaganih, pa še več neznanih vršacev obširnega Pirina. Od vseh, posebej od premaganih, je bilo treba vzeti slovo. Kakor navadno ob takih prilikah, sem s svojega zvišenega gledišča še enkrat v duhu obnovil vso pot.

V začetku, ko smo pridrdrali v Čam-korijo, je bilo — odkrito povedano — nekaj razočaranja. Nikjer nikakih vrhov. Po tem brezobličnem gričevju da bomo lazili deset dni? Zazdelo se mi je takrat, kako usodno smo planinci pri presojanju lepote navezani na primerjanje z domačimi gorami. Domači hribi so nam vedno najlepši! Kako bi tudi ne bili, ko je v nas toliko nepozabnih doživetij s Kamniških, s Komne, z Jalovca...! Tako bi nas mogle brez doživetij te tuje planine takoj pridobiti le s svojimi oblikami; a te so tod na prvi pogled neznačilne. Odtod v začetku ravnodušna sodba: »Tudi kaj lepšega smo že videli!«

Pa smo pričeli. Padel je Musalla. Sicer smo ga fotografirali od vseh strani, z jezerom in brez njega: toda posebno ogreli se, mislim, za te hribe takrat še nismo. Musalla sam ima le velik renomé! Pač pa se na njegovem vznožju proizvaja izborna čorba, za katero smo bili takrat morda bolj navdušeni nego za Musallo.

Dva dni kasneje nas je avto odložil na neki prestrmi serpentin nad Govedarci. Zopet je šlo v breg. Tako prijeten je bil izprehod po gozdnatem položnem pobočju! Večkrat smo se ustavljali in se ozirali proti zeleni dolini, po širnih gozdovih — lepo je bilo — saj so gozdovi tudi pri nas. A zopet sentimentalne misli: »Ali je res tujina najlepša tam, kjer spominja na — dom?«

Toda polagoma, neopazno nas je osvajala osebnost teh planin. Ko smo se naslednjega dne med pisanim cvetjem in sočno planinsko travo, mimo jezerc, ves čas ob šumečem potočku dvigali na teme kopasti Maljovici, sem se prvičkrat navzel tihe lepote Rile in Pirina.

V božanskem miru in v krasnem vremenu so nas nato vodila vsa pota s terase na teraso, od jezera h jezeru, ki jih spajajo brzice kristalno čiste vode, največkrat med cvetjem po travnatih preprogah, včasih preko granitnih prodišč na vrhove in grebene, odkoder so se odpirali pogledi v okrešlje, zopet kar s sistemi večjih in manjših

Vrh Gazej v Pirinu

Foto J. Bleimeis

jezerc. Videli smo lepa — Sedemte-jezera. Pozneje, ko smo že premagali kralja Pirina, 2920 m visoki El Tepe, in je, menda zaradi tega, šlo nebu nekoliko na jok, so nas navdušila gornja Benderiška jezera, pa Vasilaki in končno še Valevica.

Tako se je zgodilo, da je prišel dan slovesa res prezgodaj. Še bi hotel pogledati tja proti Kamenici in Mominemu Dvoru; povzpел bi se na Mangr-Tepe — ta je dobil svoje ime po zvonkljajočem škrlilju, ki tvori njegov vrh. Najraje pa bi takrat imel šotor in čas pa denar, da bi se utaboril za dalj časa ob enem od nešteti jezerc. Tako rad bi doživel nekaj juter ali večerov v tišini širnega Pirina! Samo kje — to sem si mislil na vrhu Gazeja — bi postavil šotor? Ali tam ob samotnem jezercu pod Maljovico med modrimi orlicami in skupinami rumenega baleta? Ali bi bilo lepše na malem polotočku, ki sega v Veliko Benderiško jezero in ki ga krasi samotni borovec? Odtod je tako lep pogled na El Tepe! Še lepše bi bilo mogoče ob Vasilškem jezeru, katerega bregove stražijo smreke, od viharjev razčehane. Pa

najlepše bi bilo kje okrog Džengala. Tako silovit je njegov razsekani greben! Eden vrhov je, ki neodoljivo vlečejo planinca k sebi. V dveh ogledalih sam občuduje svoje oblike: z ene strani v modri gladini Papaz-Gjola, z druge v Dolgem jezeru na Valevici. Dá, tu nekje bi se hotel podrobneje seznaniti s kraljestvom Pirina in skleniti prijateljstvo z vilami iz pravljic, ki jih je narod spletel okrog te čudovite pokrajine.

Pa tudi oblike gorovja, ki je ležalo pred nami, so neznailne le na prvi pogled. Pri daljnjem motrenju šele spoznam, koliko izrazitih potez imata kot eruptivno hribovje Rila in Pirin. Ko smo stopali in skakali med ogromnimi kosi granitne skale, mi je bilo večkrat žal, da se nisem že doma podrobneje poučil o oblikah, načinu postanka, o formaciji in drugih geoloških in morfoloških lastnostih Rile in Pirina. Nekaj mi je ostalo od študija na univerzi, v glavnem pa so mi predavatelji zbudili le živo zanimanje za eruptivne hribine in vse, kar je z njimi v zvezi. Apnenec je lep, a tako banalen! Kakor hitro pa zagledam kje eruptiva, me privlači njihova tajinstvenost; pred menoj leži nekaj, kar je po čudnih potih prodrlo na dan iz neznanih globin zemeljske oble. Tako je bilo tudi v Bolgariji. Žal mi je bilo tam sredi granita, da nisem imel dovolj podrobnega znanja za točno opazovanje. Manjkajoče sem kolikor toliko nadoknadil doma; kar se mi je odkrilo, bom skušal podati v sledečem.¹

Neozoik, novi vek zemeljskega razvoja, se pričinja z veliko revolucijo. Prastara morja so se pričela umikati; zato se je rušilo ravnovesje zemeljske skorje, nastajale so razpoke in prelomi. Tu in tam je skozi te globoke razpoke pričela prodirati zemeljska magma, ki je ponekod prišla do površine, drugod se je strdila pod njo. Tako je tam okrog Razloga prodrla magma na treh mestih. Pri enem se je dvigala današnja Rila, pri drugem Pirin in ob tretjem je nastal zametek Rodope. Pa ti prvotni dvigi so bili jako ponižni. Po raznih znakih so morfologi določili, da se je n. pr. Rodopa prvotno dvignila le za 300—400 m, dočim sega danes v višine nad 1000 m. Podobno sta tudi Rila in Pirin v zgodnjem miocenu nastajala v zelo skromnih razmerah. Seveda niti pri Rodopi niti v Rili in Pirinu magma večinoma ni prodrla na dan; to nam jasno dokazuje nje pretežno granitni sestav. Potem je vladal v našem predelu očitno nekaj časa — v geološkem pomenu — razmeren mir. Vremenske nepravilike, morda ponoven udor morij ali kaj drugega —, take sile so pospeševale večno prizadevanje narave, da izravna vzpetine in udrtime v zemeljski skorji. Reke so odnašala hribine z bregov in zasipale osrednjo Razloško ter kotanje, ki naša gorovja obkrožajo. Višinski predeli takratnih pogorij so se nekako izravnali.

Ostanke teh prvotnih nagonov k izravnavanju smo mogli n. pr. zasledovati v višini nekako 2400 m ob prehodu iz doline Benderice v Vasilaško kotanjo. Obširna nagnjena planota — Ovča poljana, ki

¹ Po dr. Herbert Louis: »Morphologische Studien in Südwest-Bulgarien« in deloma dr. J. Cvijić: »Geomorfologija«.

leži levo, gledano od sedla proti Damjanici, nad dolino Vasilaskih jezer — priča tam o večnih zakonih, ki vladajo v naravi. Slične planote smo mogli opazovati še na drugih mestih. To so bila ona vedno položna mesta, preden smo se dvignili na najvišje vrhove Rile ali Pirina. Seveda ta prvotna izravnavanja niso imela nikake zveze s potekom današnjih grebenov in dolin, ki jih takrat sploh še ni bilo v današnji obliki.

Potem se je iz neznanih vzrokov pogorje naenkrat dvignilo, med tem ko se je Razloška kotanja še bolj udrila. To je bilo v poznejšem miocenu. Pogorja so se zvišala za kakih 200 m. Zopet je potem narava izravnava in nam je pustila drugo stopnjo izravnavanj nekako 200 m pod prvimi. Opazili smo to drugo poplantenje na Damki, pri Sedemte jezerih, potem pri Valevici in Vasilakiji.

A če ne bi prišel končni sunek, bi ta pogorja po svoji višini nikjer ne segala preko 1000 metrov. Pa je prišel tudi ta in dal Bolgarom pogorje, na katerega so upravičeno ponosni; saj nosi prvenstvo, kar se tiče višine na Balkanu, a s svojo posebno lepoto ne zaostaja za drugimi planinskimi predeli. Ta končni sunek se je, podobno ko v naših Dinarskih planinah, izvršil dokaj naglo v pliocenu. Dal je pogorjem v glavnem značilno obliko, ki jo imajo danes: najprej strmi dvig iz doline in nato stara položna pobočja, na katerih čepi kulminacije. Toda ta poslednji dvig je bil že pristranski. Pokrajinam okrog El Tepeja in Musalle je dal prednost, med tem ko je na kraje okrog Predela popolnoma pozabil. Tako je Predel ostal s svojimi 1100 m tam, kjer je bil že od poprej, in nam je omogočil, da smo celo z ono čudovito škaflo prispeli na njegovo teme in od tam v Razloško dolino. Zadnji sunek je povzročil, da so se Rila, Pirin in Rodopa slično gobi dvignili; kakor goba listje, tako je granitna intruzija pod učinkom pritiska dvignila plasti, ki so jo do tedaj krile. Krovne plasti so skoro na vseh mestih počile in granit je prigledal na dan. Le najvišji vrh Pirina, El Tepe, je ostal tudi po tem dvigu prekrit s kristalastimi apnenci in škrilavci, ki so se stvorili ob dotiku razžarjene, prodirajoče magme s prvotnimi krovniimi plastmi. Odtod njegova značilna belina v primeri z drugimi vrhovi. Povsod drugje je granit prodril škrilavce na črti, ki poteka na zapadu približno vzporedno s Strumo, v sredi med reko in glavnimi vrhovi Pirina. Na zapadu se da v glavnem določiti podobna črta vzporedno z reko Mesto.

Pirin sestavljata danes prav za prav dva ogromna granitna sklopa, med katerima je meja dolina Damjanica. Na severo-zapadu je oni dolgi greben, ki smo ga gledali z El Tepeja, s Kutelom in Dantovim vrhom, glavni del. Drugi del, južnovzhodno in vzhodno od Damjanice, pa ima svoje središče okrog Mangr-Tepeja, Džengala in Straže. Največjo širino pa doseže gorovje pri Todorinem vrhu, ki nam ga je vzelo slabo vreme. Tu je nekako glavno središče Pirina. Zanimivo pa je, da se je to središče, visoko le 2755 m, manj dvignilo nego deli na zapadu (El Tepe 2920 m) in na vzhodu (Mangr-Tepe 2860 m).

Tudi Rila obstoji iz približno 10 km dolgega granitnega telesa, ki pa je bolj enotno ko Pirin in ima svoje središče v Musalli.

Končni obrus pa so dale našim gorovjem šele ledene dobe. Pretežni del višinskih delov je bil takrat pokrit bodisi z ledom ali z večnim srenom. Ledeniki, ki so imeli na severnih pobočjih več sence, so bržkone dalj časa kljubovali zvišanju temperature in je zato erozija delovala dalj časa. To je povzročilo asimetrijo vrhov tako, da imajo sedaj južna pobočja bolj položna ko severna. Prav z Gazeja se zdi, kakor bi jih močan južni veter malo nagnil proti sveru. Benderico, kjer zdaj gospodari ljubezniva oskrbnica in tolaži lačne, proti ognjišču se ozirajoče planince s pomirljivim »Sigà, sigà« (sedaj, sedaj!) in ji pomagata pridna Rajna in ljubka Rosika, je tedaj oklepal obširen ledenik. Še večji ledenik se je valil po Damjanici; bil je 12 km dolg in se je končaval nekako 4 km južno od Banskega. Tam nekje, kjer se je naše celokupno vodstvo z vodniki vred izgubilo, ali tam, kjer sta padla junaška Mariborčana v zasedo zlobnim ovčarskim psom, tam je bil Damjaničin ledenik ob vtoku Vasilaškega debel 250—300 m. Tudi vseh 160 jezerc Rile in Pirina je zapuščina ledenih dob.

To naj zadostuje, da si lahko približno predočimo tedanje »razmere«. —

Tako prekaljeno v delavnici narave, je ono solnčno popoldne ležalo pred nami vse gorovje. Že nas je priklenila lepota Rilske in predvsem Pirinske pokrajine; toda če ve planinec kaj več o krajih, po katerih hodi, če razume pripovedovanje kamnov in oblik o rojstvu in rasti hribovja, potem mora vzljubiti sleherni del stvarstva. Čeprav takrat na Gazeju še nisem vedel toliko, kakor sem mogel podati zdaj, sem to vseeno slutil. In zato mi je bilo težko, ko smo se poslavljali od Bolgarskih planin.

Razpored planinskega izleta SPD v Bolgarijo.

Dne 15. VII. 35 je 20 članov SPD iz Novega mesta, Maribora in Ljubljane krenilo na pot. 16. VII.: Zvečer prihod v Sofijo. — 17. VII.: Ogled mesta, en del se odpelje na Vitošo. — 18. VII.: Ob 8 zjutraj z avtom do Čam-korje, od tu v 2.30 urah do »Hiže Musalla« in na vrh (2925 m) v 1.30 uri. — 19. VII.: Povratek v Čam-korjo in z avtom nekaj nad Govedarce. Po 3 urah hoje do »Hiže Maljovice«. — 20. VII.: Ob pol 4 zjutraj na Maljovico (2731 m) ter preko Damke-Sedemte jezera v Rilski manastir. 12 ur hoje. — 21. VII.: Opoldne z avtom skozi Rilo-Kučerinovo-Džumaja Simitli čez Predel v Razlog in Bansko. Od tu peš do »Hiže Benderice« v 3 urah. Prispeli ob 22. uri. — 22. VII.: Zjutraj na El Tepe (2920 m), 3 ure in nazaj. Popoldan prvič slabo vreme, dež. — 23. VII.: V megli po Benderici navzgor na sedlo pod Todorinim vrhom (2700 m) — tu zopet dež — na Vasibale in v »Hižo Damjanico«. — 24. VII.: Po Damjanici navzgor na Valevico—Porto (2484 m)—Džengal (2735 m)—Papaz-Gjol (2270 m)—Porto-Gazej (2764 m) nazaj v »Hižo Damjanico«. 10 ur hoje. — 25. VII.: Zjutraj od kočee doli v Bansko in z avtom preko Rodope skozi Zundolo v Belovo. Od tu z vlakom v Plovdiv. — 26. VII.: Ogled Plovdiva in opoldan z vlakom v Trnovo. — 27. VII.: Ogled Trnova in opoldan proti Varni. — 28. VII.: Varna. — 29. VII.: Zvečer razhod. Deloma so odšli izletniki domov, deloma v Istanbul.

Pot po planinah točneje ni popisana, ker je to za iste predele storil že dr. Brilej v »Vestniku« 1. 1934.

Wiesbachhorn

Navzlic vsemu omalovaževanju je bil meni Wiesbachhorn že na Kleku neznanško všeč, čeprav se vda turistom tudi brez vodnika. Prav za prav mi je bil še bolj všeč zato, ker se tako prištedi 60 šilingov, ki so za nas velik groš. Če gledate na Wiesbachhorn s Kleka, je videti ko kak mal Matterhorn. Pa še ne v bog ve kakšni miniaturi. Res, tudi njegov zob je nagnjen nekoliko naprej, snežišče na vrhu ima daleč vidno previsno streho, dviga se iz neizmernih sneženih predpolj povsem osamljen kvišku — potem pa proti severu in zapadu ter vzhodu nobenega vidnega tekmeca, ker je Venediger napram njemu pohlevna njiva s par krtinami.

Zato sem vso zimo iz gozda samih paragrafov in iznad milijonskih pravn, kadar so bile najbolj zavite, in čez glave advokatov škilil z enim očesom na Wiesbachhorn. Lojze pa se je po uspehu na Kleku čez zimo hotel nekaj prevzeti. Dalo se je govoriti z njim n. pr. samo še o kakem Matterhornu in Mont Blancu in vsi njegovi ideali so ležali daleč nekje nad 4000 m, češ da ne gre, da bi po najinih starih vojaških tradicijah »nazaj napredovala«. Jaz pa sem mu iz Mlakarja* dokazal črno na belem, da stane vodnik na Matterhorn sam čistih 150 švicarskih frankov, da je čakanje v Zermattu draga reč, ker ni pričakovati, da bi ta veliki gospod nalašč pred nama snel svojo kapo — saj ne loči sreza od apelacije; da ima frank precej neroden tečaj in da na Jesenicah včasih pogledajo v denarnico, če niso prekoračeni valutni predpisi. Ko vse to ni veliko zaleglo, sem skesano priznal, da je zame 4000 preveč, ker sem bil škarta izven avstrijske vojske, slavne v mirnih časih, da pa sem s svojimi ozkimi prsi med vojno pripomogel kar dovolj k njenemu nič manj slavnemu koncu. Skratka, da se bojim, da ne bom mogel prenesti tako redkega zraka, ki me je dušil že na pohlevnem Sonnblicku. In sem dobil dovoljenje, da smem sestaviti drug načrt.

To nalogo sem zvalil kar na podrejeno instanco, na Benamina pri srezu. In srez je odgovoril z veseljem, vzel je v načrt tiste snežene poljane okrog Kleka, kjer je že hodil, vključil na povelje Wiesbachhorn in pridejal še — tretji rajh z Watzmannom in njegovo familio. In ko so tako tri instance po dramatičnih zapletljajih dosegle istočasnost dopusta, je začela Avstrija na lepem štrajkati s potnimi listi. Lojze je grozil, da postane nacionalist, in je rekel, da pod takimi pogoji v Avstrijo ne gre. Ko pa je zopet nastopilo prometno premirje med obema državama, smo se znašli v Lienzu par dni potem, ko je bila otvorena nova cesta mimo Kleka na Salcburško. Ta cesta prepelje lepo v enem dnevu turiste iz Lienza v Zell am See. Ti ljudje so zasedli v Lienzu vse hotele in prenočišča in s težavo smo dobili v hotelu »Zur Traube« šest postelj (prosim, povsem slučajno — so tri ostale prazne) v podstrešni ropotarnici, šest prekratkih tirolskih lesenih postelj, da smo se z večjim ali manjšim uspehom upirali z nogami v končnice do ranega jutra, ki nas je vrglo v prvi bus, z njim vred pa okrog poldneva na Franz Josephs-Höhe.

Res je, po novi cesti drvi na stotine in stotine avtomobilov. Uradna statistika jih našteje do 800 na dan »prema vremenu«. Njeni spretni reklami pomagajo bolj ali manj strokovni članki v našem dnevnem časopisju, češ, to je moderno

* Janko Mlakar: Monterosa in Matterhorn, Pl. V. 1929.

čudo v gradnji alpskih cest. Mi pa se prerivamo po Sv. Krvi, kjer je navzlic katranu in asfaltu, parečemu se v avgustovem solncu, še vedno dovolj prahu (samo, da je črn!), še vedno preveč smradu po velemestu, vse preveč krika in vika. V nepretrgani koloni stojijo avtomobili in busi po edini vaški cesti, trobila uglasajo ušesa, šoferji in hotelski uslužbenci delajo s komolci, nekak prometni policaj pa ne pomeni veliko. V trgovinicah se prerivajo množice in plačujejo pretirane cene, v hotelskih halah se pretegujejo blazirane figure, v obednicah pa ženketi srebro in porcelan. Sv. Kri se je izpremenila iz nekdanje, prav za prav še lanske idilične vasice v prometni kolodvor za prekladanje tujcev. Vsa je industrializirana in ko mi pogled zopet drsi s konice tega tako drzno ošpičenega vaškega zvonika na veličastni Klekov vrh, ko se moj na peti stoječi kvedrovec ogleduje v velemestnem lakastem čevljiču načičkane mestne »dečve«, mi možgani igrajo variacije na oni čevljarjev verz:

»Die Welt ist hier so ganz verkehrt,
der Stiefel gar ist aufgeklärt...«

Veseli smo bili, ko so nas preložili; radi smo odšteli visoko mitnino, samo da smo čimprej kje v samoti. Pa niti v busu ni miru. Ko uživata s pobožnostjo planinca edinstvene poglede s te ceste na Klek in njegovo okolico, vas motijo vzkliki dveh židinj, ki sedata in vstajata: »Herrlich! Entzückend! Wunderschön!« Z »majestätisch« je komparacije vendarle konec.

Ko smo se z veliko težavo prerili do hotela na Franz Josephs-Höhe, smo našli njegovo obednico vso predelano, povečano, opremljeno z nekakimi kockami, ki naj bi predstavljale mize in stole. Letos so nam postregli že ofrakani natakariji za predrag denar z malimi porcijami. Vsekako napredek tudi tukaj! Nismo se mogli znajti med temi trumami ljudi vseh narodnosti v elegantnih oblekah; v avgustu hodijo razkazovat dragoceno krzno, v lakastih čevljičih stopajo na hrpavi led Pasterce, samo da se morejo vrniti v velemesto z eno samo resnično lažjo: »Bili smo na ledeniku!« Zato bežimo v divjem tempu ven iz tega Babilona po Pasterci navzgor, preskakujemo razpoke in ledeniške potočke skoraj brez zanimanja za okolico. Oziramo se nazaj: nihče nam ne sledi. Vročina pritiska in ob mogočnih bolvanih pod Hoffmannovo kočo odložimo suknjiče, ker je pred nami kopna reber Gamsgrube. Steza se vije v serpentinah do te koče, od katere nas pa odvrne njeno samotno stranišče, postavljeno tik ob stezo kot varnostno znamenje, samo da še bolj pospešimo korake do ledenika, kjer se nam pokaže Oberwalderhütte na Gr. Burgstallu (2963). Srečamo nekaj turistov, ki se vračajo čez Pasterco in v dobrih dveh urah nas sprejme koča ob nagibajočem se popoldnevu v svoje okrilje.

Apelacija je šla takoj počivat. Benjamin izbira razglednice. Jaz pa skačem okrog koče z aparatom in v velikem navdušenju pozabim to in ono. To dá deset pokvarjenih filmov. Na srečo je napaka opažena in sledi še pravočasno druga serija.

Koča je na zunaj štiriogлата škatla. Dolgočasna reč, zidana samo v praktične svrhe, primerno naziranjem prejšnjih let in vremenskim prilikam. Stoji povsem prosto na lepi, kopni ravnici sredi prostranega snega in ledu in je zato solidno priklenjena na zemljo. Podi v njej so izrabljeni, kuhinja je prostorna, pa bi bila lahko bolj zlikana; vsekako pa ima koča veliko prostorov s sistemom etažnih ležišč tudi v sobah, kar se danes zametava kot nehygienično in neudobno.

Oprema je nedostatna. V naši sobi so štiri ležišča, a samo en stol, en vrč z vodo, en umivalnik in ena sama brisača, pa vendarle stane štirikrat po 4.40 S. Ko Mlakar hvali to kočo,* ima v mislih vsekako njeno nepopisno lepo lego. Zakaj ona kraljuje prav na koncu vseh treh Pasterc (Unteres, Oberes in Oberstes Pasterzen-Kees) in od nje je mogoč pogled na vso razsežnost in veličastnost oledenele reke. Od tukaj se kaže Klek perspektivno neskrajšan, ker obrača sem v celoti svoj vzhodni bok; njegov ostri vrh, Teufelszacken in Hoffmannspitze, grize v večerno nebo, po katerem se hočejo vrniti megle čez Johannisberg, ki je navzlic svoji višini tukaj pohleven kupček. Nič višji ni videti na severu Eiswandbühel (3197);

Foto dr.
Prešern

Fuscherkarkopf in Oberwalderhütte

Fuscherkarkopf (3336), popolnoma gol, čuva na zapadu nad kočo liki Keopsova piramida nad beduinskimi kočami ob robu peščenih puščav. Sam na sebi je morda res dolgočasen (Mlakar), ima pa zanimivo obliko.

V dalji na jugu se vidi lepa konica Triglava, nasekljani rob Škrlatice in elegantni grebeni Karnijskih Alp. Megle se podijo z veliko naglico, mraz postaja in Benjamin z veliko nevoljo opazuje to vrvenje v bojazni za vreme. Ko zatuli veter okoli oglov, se umakneva v obednico, ki je pičlo zasedena, čeprav je skromna za kočo s tolikim številom ležišč. Mirno kramljajo avstrijski turisti ob pičlih večerjicah, prinesenih večinoma s seboj, in skoraj neprijeten mir je v njej. Ni videti alkohola na mizi, vse poteka nekam umerjeno in pritajeno. Jasno je, da ni razigranosti in alkoholiziranega veselja ter samozavestnega politiziranja, kakor pogosto pri nas doma. Kuhinja ima opravka samo s preprostimi jedili: zelo malo mesa, ki je drago, veliko kropa za čaje, ki si ga domači turisti sami pripravljajo na mizi. Vidimo to in trdimo, da bi naši oskrbniki take turiste kar

* Po Visokih Turah, Pl. V. 1924.

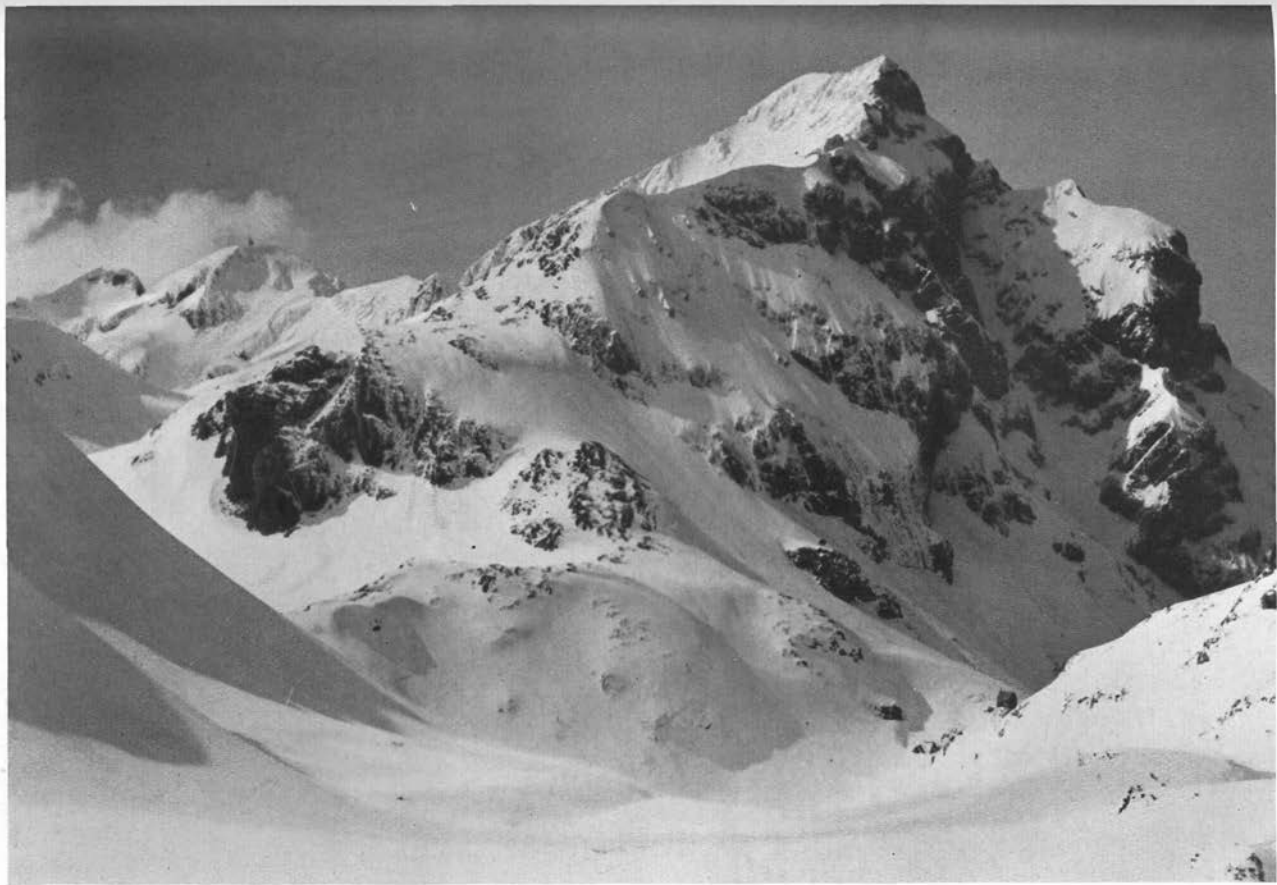
odrivali. Knjiga navzlic udobnemu »kolodvoru« na Franz Josephs-Höhe ne kaže velike številke in oskrbnica nam odgovarja na naše vprašanje po vzroku prav na kratko in s tiho resignacijo, ki veliko pove: »Die Deutschen kommen nicht... Ach, ja!«

Po dobro prespani noči smo jo v poznem jutru ubrali po poti, ki jo je Mlakar zaničljivo krstil za cesto.* Ta »cesta« vodi proti severu do Wiesbachhorna, kamor je po napovedi oskrbnice pet ur hoda. Danes je cesta prav ozka gaz s številnimi odcepi. Seveda ni nobene markacije. Benjamin je preštudiral Mlakarja in Baedekerja in je zato siguren kažipot. Zavijemo proti Bockkar-Scharte (3046) po idealnem smuškem terenu pod Eiswandbühlom skoraj brez višinske razlike, preidemo nato Bockkarkees pod Mtl. Bärenkopfum (3197) in se za trenutek ustavimo na Keilscharte (3186) med Srednjim in Vel. Bärenkopfum (3406), ker je potreben odmor za fotografiranje. Lepa škrbina je to in ostro gleda izza debelega Srednjega Bärenkopfa Klekov vrh. To je pogled proti jugu. Pogled proti severu pa kaže nepregledna snežena polja okrog Gruberscharte, razsežni Bärenkopfkees, zasneženo glavo Glockerin (3425), izza katere gleda greben Bratschenkopfa (3416), čez vse to pa kuka zadaj rogelj Wiesbachhorna, ki je od te strani videti masivnejši nego s Kleka, pa vendarle še zbuja kar dovolj spoštovanja. Gaz je zložna, prečka strmi Bärenkopfkees tik nad veliko razpoko ter preide potem na povsem ravno Gruberscharte (3093). Pa je ta Kees precej nezanesljiv, ker se pogrezne cepin včasih prav do vratu. Sledi dosti strm vzpon na Glockerin, kjer počivamo delj časa.

Odprt je tukaj pogled na zapad, kjer kraljuje Gr. Venediger, ki je videti zelo dolgočasen patron s svojimi razsežnimi, a malo nagnjenimi ledeniki in snežišči; oživljata ga spredaj proti severu Hocheiser (3206) in Kitzsteinhorn (3204). Kakor vidite, nič pod tri tisoč, nič brez snega in ledu, tja do Wiesbachhorna vse ena sama nepretrgana snežena in ledena kašnata poljana, ki v najvišjem poletju pričara pred oči decembrsko zimo. Na severu se kažejo odsekane Severne Apneniške Alpe in prvič se nam predstavi Watzmann, ki s svojo najlepšo odsekano platjo pada nekam v nižinsko soparico avgustovega jutra.

Pod nami leži salcburški del ceste, ki pelje mimo Kleka. Meglena nasprotna jutranja svetloba ne dopušča detajlov in riše samo konture. Ko ogledujemo cesto s take višine, modrujemo sem in tja: »Ta cesta dela alpski svet dostopen tudi neplanincem. Prav! Saj planinci take užitke privoščimo tudi drugim. Za planinca pa cesta nima pravega pomena, kajti on hoče doseči vrhove gora ne s silo tehnike in konjskih sil, temveč s telesnimi napori in z vso energijo svoje volje, ki mu na doseženem vršacu da zadoščenje zmagovalca. Ni važno pri tem, če hodiš po nadelanih stezicah ali plezaš po strmih stenah; kar ti pri tem nudi narava sama, je navrženo. Toda ta cesta je ubila mir, tako veličastni mir okrog najlepšega in največjega ledeniškega sveta daleč naokoli. Razdejala je pokrajino s svojimi viadukti, mostovi in nasipi, z neštevilnimi napisi, telefonskimi celicami, napravami za bencin in vodo; pokvarila jo je s stavbami, onesnažila z zasekami, zamazala s predori in telegrafskimi drogovi. Prinesla bo nedvomno veliko gmotno korist deželi, ki jo je gradila, težko pa krajem samim, skozi katere teče. Kajti potnik sede v avto v Beljaku, Spittalu ali Lienzu in stopi iz njega prav za prav šele v Zell am See; kar je vmes, pomeni samo kratek odmor.«

* Wiesbachhorn, Pl. V. 1925.

Ojstrica

Foto I. Smigovec

Gotovo so bili enaki pomisleki zoper cesto povedani tudi v avstrijski javnosti; saj je nadaljevanje ceste do Oberwalderhütte bilo opuščeno ravno zaradi ostrih protestov. Če ima cesta strateški pomen, je stvar v redu, a ima ta palica tudi dva konca. Sicer pa je na Koroškem še toliko neodkritih naravnih lepot, da se bo pravi planinec temu vrvežu še vedno lahko ognil drugim.

Spuščamo se navzdol in lezemo zopet navzgor na Bratschenkopf, drčimo zopet navzdol na Willingerscharte (3267 m), potem ko smo se na Kl. Bratschenkopfu (3416 m) ozrli še enkrat na Klek in Venediger, pogledali v Kaprunertal, na Schwaigerhaus in na hotel v Moserbodnu tik pod nami na vzhodni strani. Pozorno si ogledujemo Wiesbachhorn in ga študiramo na tilniku prav od blizu. Še vedno je tič, še vedno je lep in eleganten, a kaže od bližine svoje ranljive strani, po katerih mu bo mogoče do živega.

Nahrbtnike odložimo menda prav tam, kjer ga je pustil Mlakar, ki je prišel od nasprotne strani po Kaprunertalu čez Kaindlgrat. Pri tem kar hitro doženemo, da pelje proti Mainzerhausu, kamor je šel Mlakar, prav taka cesta kakor proti Oberwalderhütte. Ko je Mlakar šel proti oni koči, se je deloma izognil enemu izmed najlepših višinskih potov po večnem snegu in ledu, vsekako pa najdaljšemu in najrazsežnejšemu v Klekovi skupini. Božji dan je danes, oblačka še tik pred poldnevom ni na nebu in tudi pohlevnega vetriča ne. Zato mirno počivamo ob svojih nahrbtnikih ter se na novo mažemo z žavbami zoper žarko luč solca v višini 3267 m, v prijetni zavesti, da nam vrha ne more vzeti nobeno vreme več.

Do vrha imamo še pičlo uro. Naklenemo dereze, ker gleda snežena streha na vrhu grozeče navzdol čez skale, ki so strme, da sneg nima na njih obstanke. Po zloženih skalicah brez snega sprva pridržijo sledovi kvedrovecv na strmo snežišče, ki je danes lepo mehko, da prijemajo dereze ko mačkovi kremplji. Ko silimo navzgor, postaja korak počasen, težak, utrujen, kakor korak starca. Spotoma mi v veliko zadoščenje apelacija priznava, da je redek zrak precej nerodna reč in da bi bila kje na Matterhornu še bolj nerodna ter da je kar prav, ker smo ostali pri Wiesbachhornu, ki ima tudi zavit rog, je tudi lep in kar dovolj strm. Snežišče pada z veliko strmino proti zapadu in se nižje doli združi s sneženimi strminami preveč razvpitega Kaindlgrata.

Na zasneženem vrhu, ki se raztegne v dolg greben, ni prostora na suhem. Pred nami so turisti vtisnili v mehek sneg nekake klopice, ki se jih pa ne poslužujemo. Stojimo ves čas na točki 3570 m, pred nami leži ves gorski svet, kar nam ga ne zakriva Klek; za njim ležijo le deli Karnijskih Alp in Dolomiti, vse drugo nam je odprto. Prav od blizu nas pozdravlja Watzmann, naš prihodnji cilj. Klek, Venediger, za njim še veliko belega, naša stara znanca Schareck in Sonnblick sta kar ponižna na jugovzhodu; Schoberjeva skupina ne pride do veljave, kot zadnja točka na jugu pa nas zadnjikrat s Triglavom in Škrlatico pozdravlja domovina. Karavanke in drugo izginja vse še v poletnem soparnem pasu; zastonj iščemo Stol, Begunjščico in Kamniške.

Točno po dnevu in uri praznujeva z Lojzetom na tem vrhu obletnico, ko sva stopila na Klek ob ravno taki vedrini neba. Spominjava se s spoštovanjem Wallnerja, ki je hodil pred nama čez snežišče na Malem Kleku in se spuščal na Böse Scharte tako previdno, kakor bi hodil tudi sam prvič. Ni ga več med živimi, ker ga je v maju 1935 pokopal plaz pri gradnji nove ceste. Nič zato, če je omalovaževal Wiesbachhorn, ki mu ni dajal zaslužka; ta vrh zasluži svojo slavo kot eden najlepših in najlažje dostopnih v Klekovi skupini.

Oprtamo nahrbtnike, poslovimo se od Kleka in se počasi spustimo na Kaindlgrat. Ta je razvpit bolj zaradi svoje oblike, ki je od vseh strani tako ostra, da je videti, kakor bi turisti hodili po ostrini poledenelega noža. Od blizu pa je danes prav nedolžen, ker je sneg mehak, gaz dobro izhrojena, dereze pa dobro prijemajo. Sneg sega samo do gležnjev, pada strmo na obe strani in ima še v tem času veličastne strehe in strma snežna pobočja. Spuščamo se po njem v zmernem koraku in upamo na derezah doseči vidni Schwaigerhaus v dobri uri. Snežišča preidejo v dobro nadelano, pa ne markirano stezo, ki nas skozi kamin, kjer je Mlakar imel sitnosti s svojim Lojzetom, pripelje varno do koč.

Ta kočja je na zunaj in znotraj zgrajena prijetno in kaže na obe plati vsaj nekaj domačnosti, ki je pri nemških kočah precej redka. Ima lepo obednico, veliko spominov na prošle lepe čase; slike Franca Jožefa, Viljema in bavarskega Luitpolda vise na steni. Vodovod zajema iz ledeniškega potoka nekje zgoraj. Malo nas je v koči in smo dobro postreženi. Skoraj sedem ur hoda imamo za seboj, a je še zgodnje popoldne. Zato z zanimanjem gledamo na hôtél spodaj v Moserbodnu, ki z razpetimi rdečimi marelami vabi. Benjamin se zanima za cene; prenočnina znaša v sobah po 5.50 S. Mi vemo, da se dobijo nižje doli cenejša prenočišča, ker tam ne razlikujejo med člani in nečlani Alpenvereina.

Tako se spustimo iz koč dol v Moserboden,¹ ki leži še vedno 2000 m visoko. V avgustovi soparici sredi poletja ob žgocem solncu hodimo navzdol v neskončnih, skrbno nadelanih serpentinah. Mlakar je hodil po njih navzgor (reže!). pa jih ni štel. Zaradi mene jih je lahko 99 ali še devetkrat toliko: ubit si, ko prideš do dna. Srečujemo turiste, ki gredo kvišku. Vsi seveda ne morejo s koroške strani. Malo jih je, ker tudi tukaj velja izrek: »Die Deutschen kommen nicht!«

Pozno popoldne stojimo pred hôtélom v Moserbodnu. Stopnice so zunaj razpokane, s škodlami obite stene kažejo nekako zanemarjeno in zakrpano lice in že se se hočemo vprašati, če ne bo morda treba iti naprej, ker je hôtél videti na prvi pogled, kakor bi ne bil oskrbovan. Pa smo našli živo dušo, ki nam je odkazala prijazno sobo s tremi posteljami po 3 S.

Že Mlakar je opisal ta košček zemlje točno in z velikim navdušenjem. Ta je zaključek Kaprunertala v obliki amfiteatra, kjer na najvišjih točkah gospodujejo Hohe Riffel (3346 m), Johannisberg, Bärenkopfi, Glockerin in drugi, ki seveda proti severozapadu strmo padajo v dolino in kažejo svoje »keese« v veličastnih koncih in res dobesednih odlomih. Le Karlingerkees pod Hohe Riffel in Johannisbergom je velikanska sneženo ledena planjava, ki daje dolini najlepši zaključek, kar si ga je mogoče misliti. Izpod vseh teh vrhov, ledenikov in snežišč drvi čez skale potočki in slapovi na planino, kjer stoji ena sama planšarska hiša in hôtél. Tik pred njim se združijo v mogočen gorski potok, ki gre pod imenom Kopruner Ache v dolino.

¹ Slika je v 3. številu, str. 86.

Obzor in društvene vesti

Valentin Hodnik, bohinjski slikar.

Neopaženo se je poslovil od nas izvirni umetnik Tine. Njegovo skromno življenje je teklo prav puščavniško v njegovem tihem Bohinjskem kotu. V sreči zatopljen v svoje delo, je mirno užival božji mir sredi gorskih velikanov, slap Savice mu je bučal vsakdanje melodije. Za življenje sedanjosti se ni dosti brigal; mirno je živel svojim idealom, za katere se je rodil, njim je posvetil vse življenje.

Skromni kotic, ki si ga je zgradil ob tihem Bohinjskem jezeru, je dopolnil Tinetovo željo. V njem je samotaril, slikal je divjine in lepote mogočnih svojih skalnatih sosedov, ki so edini bili priča njegovega samosvojega življenja.

Znan je bil Tine v vseh planinah; našli so ga mnogokrat v samotnem skalovju pri majarcah; pri žgancih in mleku se je veselil in jih zabaval. Neumorno je iskal novih motivov, s katerimi je širil med narodom slavo lepote Bohinjskih gora.

Bil je zvest planinec in smučar, živo je sodeloval v vseh domačih planinskih organizacijah. Član je bil Slovenskega Planinskega društva, Turistovskega kluba Skale, ustanovnik Smučarskega kluba Bohinj; z veseljem je poučeval v rodni vasi v dramskem odseku, saj je po deželi mnogo dramskih odrov, ki jih je on naslikal. Za razvoj tujskega prometa je nesebično vršil s svojimi deli veliko propagando.

Zdaj Tineta ni več med nami; 6. decembra 1935 se mu je sredi dela namah ustavila roka za vedno. Po trudapolnem življenju je legel počivati med svoje ljubljene Triglavske velikane. Tako je sam hotel. Naj mu bodo te besede živ spomenik ob njegovi gomili, njegova dela pa naj slave velikega umetnika!

Opisati Vam hočem njegovo življenje, od otroka sem, ko je majaril z materaljo in očetom v planinah. Opravljal je živino, kmetoval, v šoli je bil vzoren učenec. Kasneje je odšel na študije, da se je usposobil v svojem poklicu, do katerega je imel edino veselje.

Rodil se je 18. februarja leta 1896. v skromni kmečki hiši v Stari Fužini. Šolo je obiskoval v Srednji vasi. Nadučitelj Ivan Rihtaršič je videl v mladem Tinčku velik talent za slikarstvo; ker je bil otrok revnih staršev, je nadučitelj govoril s takratnim župnikom Ivanom Pibrom, ki je bil deželni poslanec, da bi mu skupno omogočila nadaljnje studije.

Po dogovoru z očetom je Tinče zahajal več časa k župniku, da mu je

naslikal nekaj svetih podob; medtem so poskrbeli za mesto v šolah. L. 1909 so ga poslali v Ljubljano v strok. obrtno šolo, kjer se je kot kipar usposabljal do l. 1914.

V začetku svetovne vojne je kot absolviran kipar izstopil in se je takoj prijavil prostovoljno k mladostrelcem; pri njih je služboval nekaj mesecev. Obolél pa je na očesu; oče ga je vzel domov, kjer je ostal vso vojno. V očetovi hiši si je uredil skromen atelje, tu se je posvetil slikarstvu, do katerega je imel več veselja ko do kiparstva. Bohinj, ki je bil izhodišče na krnsko fronto, se je napolnil z vojaštvom. Tine je imel polno dela; delal je častnikom slike, ki so jih pošiljali domov. Začel je črpati lepote iz gora; oklenile so ga v svoj objem, njegov atelje se je polnil z lepim gradivom.

Ob zaključku vojne je prvi služil v Narodni odbrani in je s svojimi prijatelji zasedel glavne pisarne vojnega štaba v hotelu Sv. Duh; zavzeli so elektrarno in več važnih postojank, dokler niso vsega uredili. Za to službo je prejel od oblasti častno pohvalo.

Želel pa se je v svoji stroki še izpopolniti; zato se je ponovno posvetil studijam. Vstopil je l. 1921 v Akademijo za umetnost in umetno obrt v Zagrebu, kjer je ostal nad eno leto. Denarni viri pa so bili prešibki, da bi bil odšel še na studije v inozemstvo; tako je moral Tine zopet domov, samostojno se je zopet lotil svojega poklica, saj je pri novih studijah mnogo pridobil.

Na delo pa si je zaželel iti v še večjo samoto, tja, kamor so ga vabile pristne prirodne lepote. V Ukanci si je na očetovi zemlji leta 1926 zgradil skromen dom in atelje: vilo »Ruško«. Ves srečen je marljivo delal v svojem domu, v tej samoti, kjer so ga obdajale same stene — Pršivca, Komarče, Konjskega vrha, Vogla. Slap Savice in tiho jezero sta ga vsako jutro pozdravljala; veselo je hodil po planinah iskat naravnih zakladov.

Vojna je v tem kotu pustila mnogo junakov, ki počivajo na vojnem pokopališču v Zlatorogu. Bolelo ga je, da so zanemarjeni, in je izdelal načrt za preureditev pokopališča. Našel je razumevanje pri gospé Marici Jerajevi; načrt sta kasneje s pomočjo Tujsko-prometnega društva uresničila. Poskrbel je tudi za pokopališče na Komni; grobovi so dobili križe in napisne tablice, lepo so jih ogradili, obsadili s cvetjem, da je bil lajši počitek junakom, ki so dali življenje za našo Slovensko zemljo.

Tako je Tine živel kot umetnik in kot človek, pošten in značajan. Pripravljaj je gradivo za svojo razstavo, ki jo je imel v Jakopičevem paviljonu; takrat so ga šele širše spoznali. Uveljavil se je kot najboljši planinski slikar. S ponovnim razstavljanjem v Ljubljani in Zagrebu je postal poznan širom domovine. Mnogo je šlo njegovih del tudi v tuje države, celo v Ameriko, s posetniki Bohinja.

Najraje je slikal razdrto pečevje, ledene stene, lepote zime; priljubljen pa mu je bil zlasti zaklad Bohinja: Bohinjsko jezero, ki ga vidimo na mnogih njegovih slikah.

Prejel je številne pohvale za svoja dela, kojih lepote je črpal iz kraljestva Zlatorogovega. Življenje pa mu ni bilo obsuto samo s planinskim cvetjem. Slično je bilo njegovemu delu, posvečenemu divjinam razritega gorovja. Iz njega je prikazoval človeku vso strahotno lepoto okolice, med katero je živel, a gorske vile so mu tudi sodile življenje! Vid mu je oslabil, pokvaril si je pri padcu desno roko, svet ga je začel zapuščati ali izkoriščati, tako da dostikrat ni imel najpotrebnejšega za preživljanje. Uvidel je, da se je začelo skalovje njegovega življenja podirati. Začel se je v obupu zapuščati in je končal sam, ker se je bal konca. Usoda je tako hotela, sredi njegove najlepše dobe se je zrušilo njegovo življenje.

Dokončana je njegova pot po lepih planinah. Spominjajte se ga povsod v Bohinju, zlasti še na Ravnik-Hodnikovi poti iz doline Voje čez Vrtačo na Triglav, ki sta jo v počitnicah l. 1919 gradila on in profesor Ravnik.

Posebno znane so njegove slike¹: Koča pri Triglavskih jezerih, Na vrhu Triglava (s pogledom na Rjavino), Uskovnica, v »Planinskem Vestniku« posebno večbarvni Jalovec v prvi spominski številki leta 1933.

Tomaž Godec.

Mednarodna razstava planinskih fotografij v Ženevi.

Mednarodna Unija planinskih društev (Union internationale des Associations d'Alpinisme) priredi ob priliki tretjega zborovanja delegatov omenjene organizacije v času od 22. avg. do 2. sept. 1936 v Ženevi mednarodno razstavo planinskih slik.

Zveza plan. društev Jugoslavije je na svoji seji dne 9. marca 1936 sklenila, da se razstave udeleži in pozove vsa v Zvezi včlanjena društva, da izbere od dobrega najboljša ter to predložijo v končno presojo Zvezi jug. plan. društev v Ljubljani, kjer se bodo dokončno določile slike za omenjeno razstavo.

Pogoji Unije so sledeči: 1. Samo člani v Uniji organiziranih društev (ali združenj) smejo razstaviti.

2. Pošiljkatvam razstavljalcev morajo biti priložena potrdila, ki jih podpišeta predsednik in tajnik društva, kateremu razstavljaalec pripada, o njegovem članstvu pri tem društvu.

3. Razstavljeni bodo samo dela, ki se nanašajo na goro (pokrajine, žanri, interjerji, noše, običaji, portreti, tipi, favna, flora...), ako predstavljajo poleg dobre tehnične izdelave delo resnične umetniške vrednosti.

4. Vsak udeleženec sme predložiti največ 6 slik. Posebno razsodišče bo slike pregledalo in izbralo najprimernejše. Njegove odločitve so dokončne in brez priziva.

Reprodukcije slik in risb se ne bodo sprejemale. — Nobena slika se ne more zahtevati nazaj pred zaključkom razstave.

5. Najmanjša dopustna velikost slik je 18×24 cm. Največji format pošiljk z okvirom (kartonom) vred ne sme presegati 44×44×2 cm.

6. Na hrbtu vsake slike mora biti napisano:

- a) ime in priimek avtorja fotografije;
- b) ime društva, v katerem je včlanjen;
- c) naslov avtorja;
- č) naslov predmeta (za katalog);
- d) event. prodajna cena slike.

7. Prijavnine ni, pač pa mora vsak razstavljaalec za vsako sliko priložiti 1 švicarski frank, s katerim se bodo krili stroški reekspedicije etc. in ki se v nobenem primeru ne povrne.

8. Vsak razstavljaalec prejme o prejemu pošiljatve potrdilo, ki mu daje pravico do brezplačnega vstopa v razstavo. — Vsak razstavljaalec prejme neglede na to, ali je bila njegova slika sprejeta ali ne, po en izvod kataloga.

9. Pripravljalni odbor bo vestno skrbel za vse slike, vendar ne prevzame nikakega jamstva za škodo, ki jo utrpe slike medpotoma in na razstavi.

K tem predpisom odreja Zveza jugosl. plan. društev še sledeče:

¹ Strokoven spis o Hodnikovem slikarstvu bomo objavili prihodnjič. — *Ur.*

Vsak razstavljalet pošlje najkasneje do 31. maja 1936 v predpisanem formatu izvršene in z zahtevanimi podatki opremljene slike preko svojega društva (plan. podružnice) Zvezi jugoslov. plan. društev v Ljubljani (Aleksandrova c. 4). — Slike ne smejo biti nalepljene, ker bo preskrbela zveza enotno kartoniranje slik. Za te stroške in za pošiljatev in reekspedicijo slik bo moral vsak razstavljalet, čigar slike bo Zveza sprejela, povrniti 20 Din (t. j. en švicarski frank + stroški za kartoniranje). — Ta znesek se bo zahteval od vsakega posameznika kasneje.

Planinci-fotografi, udeležite se te razstave, ki naj pred svetom pokaže, da imamo tudi mi lepo gorsko pokrajino, ki se lahko meri z gorovji drugih narodov in držav, pa tudi fotografe, ki občutijo to lepoto in jo znajo primerno prikazati s črno-belo umetnostjo. A. B.

»Kroz planine Bosne i Hercegovine. Uredio ing. Jovo Popović. Izdanie planinarskih društava u Sarajevu 1935.« Cena 20 Din. Za to ceno se dobi priročna, lepo broširana knjiga 264 strani s 25 zemljevidnimi obrisi in 54 fotograf-skimi posnetki. Knjiga je vodnik, kakor smo ga težko pogrešali, ki pa tudi res ustreza vsemu, kar od vodnika pričakujemo. Bosna in Hercegovina je še vedno odeta v čar romantike, t. j. v mikavnost pristnosti, o kateri se govori in sluša v knjigah, predavanjih, slikah, kamor pa se ne hodi, razen če se ti zahoče za ekstotičnim užitkom. Ob rekah in dolinah se je pač razširil promet, a obsežne planine po vsej svoji sredi gorate Bosne in Hercegovine so do najnovejšega časa ostale zunanjemu svetu tuje, kakor so od davne dobe v mnogih predelih neobljudene brez stalnih naselij in le v poletni dobi ožive po pastirjih in njihovih čredah. Če se je potnik vzpel višje gori, je še najlaglje našel zavetišče v kaki slučajni gozdarski koči ali v orožniški postaji; za mnoge predele velja to še danes. Da pa so tamošnje planine zanimive s stališča planinca, prirodoznanca, etnografa, zgodovinarja, o tem je došel glas od vseh, ki so imeli sredstva in močnosti, da so prehodili katerokoli izmed teh planin. Zanimanje za Bosanske in Hercegovske planine je raslo; kako pa privabiti posetnike in jim omogočiti bivanje ter uživanje?

Na delo so šle planinske združitve, ki imajo svoj sedež v Sarajevu. V praksi so zadnjih deset let vsaka v svojem delokrogu skrbele za osnovne pogoje planinskega udejstvovanja, za določitev in označbo potov, za zgradbo zavetišč in poučitev prebivalstva. Lansko leto pa so se v redki složnosti sarajevska planinska društva, in sicer »Društvo planinara u Bosni i Hercegovini«, »Romanija«, »Priatelj Prirode«, »Kozmos« in »Bjelašnica«, poprijela priročnika, neobhodno potrebnega za vsakogar, kdor se naj privabi in poučno spremi v te gore. Vsako društvo je s svojimi delegati obdelalo svoj krog in material izročilo posebnemu redakcijskemu odboru v presojo, a končno redakcijo je izvršil ing. Jovo Popović. Uspeh tega složnega dela, ki je bilo — to se vidi — organizirano po enotnih, praktičnih načelih, je pričujoča knjiga, za katero zaslužijo priznanje vsi sotrudniki; opravili so, pri še dokaj primitivnih razmerah, velik in težak posel.

Obdelane so vse gorske skupine te dežele, skupno 21, med njimi so nam posebno znane: Trebević, Jahorina, Romanija, Klek, Treskavica, Zelengora, Bjelašnica, Maglić, Visočica, Prenj, Čvrtnica, Vran, Vlašić. Iz praktičnih razlogov se pri vseh kot izhodišče uvažuje Sarajevo in se vse planine premotrijo v kolobarju, počenši s Trebevićem, nato od vzhoda proti jugu itd. Vsaka planinska skupina je opremljena s kartografsko skico in z najznačilnejšimi slikami; na koncu je pridejan splošen zemljevid, ki obsega vsa posamezna pogorja. Že s to ureditvijo je dana možnost, da najdemo, česar iščemo; še bolj pa s točnim kazalom vseh lastnih imen, ki se v knjigi nahajajo. Že to kazalo kaže, da je knjigo sestavljal mož, ki je ne samo veščak v svoji stroki, ampak ki tudi uvažuje, kaki svrhi naj knjiga služi. — Poleg predgovora, ki govori o nastanku in namenu knjige, se v »dodatku« poroča o organizaciji planinstva v Sarajevu, v Jugoslaviji in pri Slovanih, o ugodnostih za člane planinskih društev, o zaznamovanju potov, o planinski opremi, o prvi pomoči in o varstvu prirode ter se naštejejo vsa zavetišča, na katera sme planinec v onih krajih računati. Pravih zavetišč je še danes zelo malo, redno oskrbovanih ne bo na tem obsežnem ozemlju več kakor štiri, izmed

njih sta dve na Trebeviću, eno na Jahorini, torej v bližini Sarajeva; posebnost so »državne koče« (2 na Bjelašnici), med katere spadajo lovske koče in orož. postaje.

O vsakem pogorju se razpravlja po tehle točkah: lega, prostranost, meje napram drugim skupinam, koče, razgled, geološke (tudi oro- in hidrografske) posebnosti, meteorologija (vetri), rastlinstvo in živalstvo, človeška naselja, potje in ceste; pri naseljih se omenjajo tudi zgodovinske znamenitosti (n. pr. iz dobe Bogomilov, turške vlade, hajduštva). Slog je živahen, literaren, ni statistično naštevavanje, dasi so povsod točni podatki imen, števil; knjiga je namenjena čitanju, ne samo gledanju in izpisovanju.

Zanimivo je, kako si je knjiga uredila jezik in pisavo. Jezik je, kar se za Sarajevo pač razume, ijekavski, pisava pa je izmenoma cirilica in latinica, tako da si dosledno sledita ena za drugo: zunanji naslovni list je v latinici, notranji v cirilici, za njim je predgovor v latinici, potem prvi opis (Trebević) v cirilici itd. do konca; celo v kazalu (urejenem po azbuki) so imena s prvo črko (A) v cirilici, z drugo črko (B) v latinici in tako do konca. Imena na zemljevidih pa so izključno v latinici, kar je povsem stvarno, posebno če se pomisli, da nekatera zelo majhno pisana imena še v latinici pri čitanju zahtevajo ostro oko; je pa pisava na nekaterih zemljevidih zelo jasna in razločna, n. pr. Bjelasnica, Maglić, Prenj, mnogo-krat pa se težko ločijo potoki in reke od potov in cest. — Izmed posameznih izrazov opažam, da knjiga ne rabi našega domačega »smučanja«, »smučk« i. sl., kakor so se tega navadili beograjski dnevniki, ampak se drži tujega in vrhutega neizvirnega »skijanja«, »skijaški« i. sl. Takisto se knjiga drži tujke »karsnik« (nemški Karst), namesto domačega »kras«, »kraški«; le na enem mestu (str. 67), kolikor sem si zabeležil, piše po naše: »Maglić je krševita planina, koja čini sjevernu granicu pravoga krasa...«

Lastna imena se v vseh svojih samostalnih delih pišejo v besedilu knjige z veliko začetnico; da vzamem za zgled poljubno stran, na str. 22: Vukelina Vrata, Ravna Planina, Košutska Planina, Dugo Polje, Crna Rijeka, Tilavsko Vrelo, Modri Do, Vukasov Do, Kraljičino Guvno, Košutski Potok, Poplatne Lokve, Kalajdzijine Stijene; na str. 7: Aleksandrov Dom, Sarajevsko Polje, Palež Vrh. Redke izjeme so pač tiskovni prezrtki; na str. 15 »Ravno Polje«, 2 vrsti nižje pa »Ravno polje«. Na zemljevidih opažamo vobče isto pisavo, a dosti manj dosledno, dočim je, kakor znano, na zemljevidih našega vojnega geografskega instituta pisava z velikimi začetnicami vseskozi dosledna.

Kot zanimive podrobnosti naj še navedem, da poznajo na Trebeviću z istim imenom naš veter »krivec« (str. 10), da imata obe koči na tej gori telefon, da je na Romaniji pripravljena »skijaška skakaonica« (str. 30), da je v onih planinah še dosti divjih koz (na Visočici in Prenju, posebno na Vranici i. dr.; str. 99, 113, 160), da na Vranici raste, v Bosni in Hercegovini sicer redki, rododendron (str. 160), ki ga pa Slovenci ne zovejo, kakor se v knjigi trdi, »alpske ruže«, ampak sleč; in končno, da na Konjuhu raste Daphne Blagayana (str. 202). — Knjiga je izredno obogatila slovansko planinsko slovstvo.

Dr. J. Tominšek.

Geografski Vestnik, letnik XI. 1935. Ljubljana. 1935. Izdaja in zalaga Geografsko društvo in Ljubljani. — Zemljepisno vedo so Slovenci, zelo vdani jezikoslovju in zgodovini, vso prejšnjo dobo skoraj zanemarjali; strokovna raziskavanja so opravljali največ tujci, dočim so se domači geografi, z malimi izjemami, omejili na splošne, predvsem poljudne spise. Kar je z ustanovitvijo Geografskega društva na vseučilišču v Ljubljani vstal nov, mlad rod geografov, ki je s prav vzorno doslednostjo in z logično stvarnostjo pristopil vsestranskemu zemljepisnemu študiju prav domačega ozemlja, doslej izvečine le privešenega velikim specialnim znanstvenim delom. Člani tega društva pa niso bili in niso običajni družteniki, ki se zadovoljujejo z društvenim upravnim delom (v mnogih družtvih zastaja celo to delo), ampak so strokovni delavci v zemljepisju samem; ker je današnji pojem zemljepisne vede, ki postaja prirodopisna, širši, nego je bil prej, so si društveni člani, kakor bi se dogovorili, med seboj porazdelili delovne vloge, t. j. specializirali so se na posamezna področja in tako zajeli s specialnimi študiji ves obseg geografije naše domače zemlje, ki nam z njihovim trudom postaja zato od leta do leta bolj znana, naša, ter zato cenjena in ljuba. Nad vsem delom čuva kot varuh celote društveni predsednik vseuč. prof. dr. Anton Melik.

Geografski Vestnik je društveni časopis; XI. letnik imamo zdaj v rokah; velik uspeh je to, ki zasluži tem večje spoštovanje, če se uvažujejo težave, ki so

dandanašnji združene z izdajo znanstvenih del; res, neupogljiv je idealizem teh znanstvenih delavcev! V teh 11 letnikih je zbranega premnogo dragocenega, izvirnega materiala; ž njimi se je tudi zunaj v svetu dvignil ugled naših domačih raziskovalcev, ki so pokazali, da so zdaj sami dorasli za strokovno delo v domačem ozemlju prav tako, kakor njih študije postajajo pomembne za splošno vedo.

Zadnji (XI.) letnik, se nam zdi, je med vsemi po vsebini najbogatejši, kakor je po obliki in opremi najbolj dostojanstven. Prav je, da je društvo namesto predvidenih štirih zvezkov izdalo letnik skupno kot samostojno knjigo; teh nad 200 strani slovanske oblike, na močnem papirju z jasnim tiskom, z mnogimi slikami ter zemljevidnimi in slinčnimi skicami, je res akademska publikacija že na zunaj. Z zadovoljstvom in užitkom pa se poglabimo v vsebino, ki je povsod blizu tudi planinstvu. Nad tretjino letnika zavzema zaključni del monografije našega Nestorja med prirodopisci, prof. F. Seidla, »Dinarskogorski fén«, njegov standard work! Borivoje Milojević je objavil temeljito fizično-geografsko študijo o visoki planoti Sinjajevini (severozapadno od Kolašina) in o Visitorju in Zeletinu (obdaja jih v velikem loku gornji Lim). Specialist za meteorologijo, Oskar Reja, je vestno zbral in točno razložil velike dvige in padce zračne temperature v Dravski banovini. Prav v planinstvo posega aktualna, iz vestnih raziskavanj na licu mesta vrasla razprava Valterja Bohinca »K morfologiji in glaciologiji Rateške pokrajine«; dolina Planica oživi pred nami v večtisočletnem razvoju! Isto velja za Gorenjsko ravnino glede njenih značilnih teras v stvarnem in kritičnem članku Svetozarja Ilešiča. Ljubljansko polje pa je z geološkega stališča skrbno ponazoril Ivan Rakovec. — V referatnem delu se govori o učnem načrtu za geografijo v višjih razredih srednjih šol (Silvo Kranjec), o III. zboru jugoslovanskih geografov v Splitu (A. Melik) in so objavljeni nekrologi umrlih geografov (dr. H. Tuma, dr. Valentin Rožič, Ivan Vrhovnik, dr. Vladimir Petković, Ferdo Koch). Književna poročila so vsestranska in zelo tehtna; pisali so jih: A. Melik, Zvonimir Hočevar, Svetozar Ilešič, R. Savnik, Silvo Kranjec, Valter Bohinec, Fr. Zwitter, I. Rakovec. Bogata je vsebina za naročnino 50 Din (za člane)! — O nekaterih člankih bomo posebej poročali. J. T.

Razgled po planinskih časopisih.

Taternik, organ visokogorskega kluba (t. j. alpinistične sekcije) Polskega towarzystwa Tatranskega, XX. letnik. — Odlična, strogo alpinistična revija poljskih plezalcev, izhaja po 6 krat letno. List prinaša redno v kratkem slogu pisane, s skicami opremljene opise vseh prvenstvenih tur, ki jih izvrše poljski alpinisti v Tatrach in drugod. Za svojo glavno nalogo smatra visokogorski klub izdajo svoje revije in organizacijo alpinskih odprav v eksotična gorovja. To delo je — kakor že vemo — zelo uspešno; saj so se Poljaki v zadnjih letih ravno po zaslugi visokogor. kluba uvrstili med najresnejše tekmece v mednarodni borbi za še neosvojene vrhunce sveta. — Tako je ves drugi sešitek letnika 1935 posvečen poljski odpravi v Ande (o kateri smo v Vestniku že poročali), četrti sešitek pa prinaša na skoraj 50 straneh bilanco poljske ekspedicije v Visoki Atlas. V obeh spisih najdemo mnogo poučnega o organizaciji in izvedbi takih podjetij; saj so se Poljaki učili pri Angležih in Nemcih, ki imajo iz Himalaje, Kavkaza itd. dovolj prakse v teh poslih. Zato je tudi prav, da se nameravamo Jugoslovani pri svojih prvih večjih odpravah nasloniti na Poljake, ki so nam že za l. 1936 poslali svojo ponudbo, da se udeležimo njihovih letošnjih ekspedicij (v Maloazijski Taurus ali v avstrijske snežnike). — O ponudbi vodi Zveza jugoslov. plan. društev prav resno diskusijo, ki bo bržčas rodila pozitivne uspehe. — Šesti in zadnji zvezek »Taternika« iz l. 1934/35 je izšel v juliju 1935 ter prinaša že članke o ekspediciji poljskih alpinistov na Kavkaz in v Taurus; slednja se — kakor znano — zaradi odpora turške vlade ni bila vršila, je pa menda letos zopet na sporedu. — »Taternika« vsem našim planincem, ki razumejo poljski, zlasti pa plezalec, toplo priporočamo, saj bodo našli pri energičnih poljskih planincih mnogo pobude in pouka za svoje lastne ture in odprave. Dr. A. B.

*

Popravek. Na str. 36, 10. vrsta od spodaj čitaj: »...do Golega (ne: »Celega«) hriba.